

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА**

∨ *Ленд-ліз для України: що передбачає і як працюватиме допомога від США*

- **ПРАВОВІ ПИТАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ**

∨ *Кваліфікація воєнних злочинів проти українців як геноциду*

∨ *Специфіка застосування морського права під час війни*

№ 9 (231) ЧЕРВЕНЬ 2022

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 9 (231) 2022

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав Закон щодо санкцій,
пов'язаних з активами окремих осіб 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Половинчак Ю.

Ленд-ліз для України: що передбачає
і як працюватиме допомога від США 3
Беззуб І.

Кваліфікація воєнних злочинів проти
українців як геноциду: від політичних оцінок
до судових перспектив 7
Аулін О.

Специфіка застосування морського права
під час війни 14

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 17

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент підписав Закон щодо санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб

Президент України В. Зеленський підписав Закон «Про внесення змін до деяких законів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб», який Верховна Рада України ухвалила 12 травня 2022 р..

Закон встановлює новий вид санкцій у вигляді стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, якими вона може прямо чи опосередковано розпоряджатися. Визначено чіткі критерії, за якими особа може бути віднесена до кола тих, на кого поширюється дія такої санкції.

«Процедура виявлення та конфіскації активів підсанкційних осіб, які в той чи інший спосіб підтримують агресію окупантів проти України, дасть змогу швидко та ефективно поповнювати український бюджет за рахунок ворогів. Закон передбачає чітку інструкцію для органів, відповідальних за цей процес. Сподіваюся на продуктивну взаємодію всіх його учасників», – зазначив Глава держави.

Так, визначено, що відповідальним за пошук активів і звернення до суду буде центральний

орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб. Очікується, що таким органом стане Міністерство юстиції України, яке має організувати роботу з виявлення та розшуку таких, що підлягають блокуванню, активів фізичних та юридичних осіб, вказаних у рішеннях Ради національної безпеки і оборони України.

Крім того, здійснення адміністративного судочинства у справах про застосування санкції у вигляді стягнення активів у дохід держави здійснюватиме Вищий антикорупційний суд (ВАКС).

Зауважимо, що 21 квітня 2021 р. Верховна Рада України проголосувала за цей Закон, однак Президент України В. Зеленський повернув його зі своїми пропозиціями до парламенту для повторного розгляду в сесійній залі. Після ухвалення Закону з поправками Глава держави підписав документ (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-sankcij-povyazanih-z-aktivami-75289>). – 2022. – 23.05).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Ю. Половинчак, керівник НЮБ, д-р наук із соц. комунікацій

Ленд-ліз для України: що передбачає і як працюватиме допомога від США

9 травня 2022 р. відбулась історична подія – президент США Д. Байден підписав Закон про ленд-ліз для оборони демократії Україною (Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act of 2022). За місяць до того, законопроект про ленд-ліз для України одностайно підтримав Сенат США, далі після розгляду регламентним комітетом документ був схвалений Палатою представників. Отже,

Закон про надання Україні допомоги за підтримки законодавців як від Демократичної, так і від Республіканської партії набув чинності.

Востаннє аналогічна процедура діяла під час Другої світової війни. Тоді Закон від 1941 р. про надання матеріальної допомоги союзникам США започатковував процедуру «lend lease», буквально передання «в оренду чи у борг». До отримувачів спочатку входили

Британія і Китай, а потім Франція і СРСР, які у статусі країн, чия оборона є «життєво важливою» для США, отримували за цією процедурою військову і цивільну техніку, зброю, устаткування, боєприпаси та інше майно. Хоча у радянській пам'яті про Другу світову ця допомога залишався у «сліпій плямі», роль ленд лізу у перемозі над нацизмом була значною: за чотири роки війни США поставили союзникам товарів і зброї на майже 50 млрд дол. (за нинішнім курсом – близько 700 млрд). Морськими шляхами із США союзникам доставляли автомобілі, радіостанції, станки, вагони і потяги, нафтопродукти, сталь, порох, харчі... Ця продукція дозволила втримати темпи виробництва власного озброєння і техніки.

Як показало сьогодні, старі інструменти військової допомоги виявились цілком дієвими: найближчим часом маховик, що від 1941 р. не запускався жодного разу, розкручуватиметься на повну силу. Нинішній Закон, як і 80 років тому надає президенту США розширені повноваження щодо передачі або надання в оренду Україні та іншим країнам Східної Європи оборонних виробів для «захисту цивільного населення від російського військового вторгнення» та для інших цілей.

В своїх оцінках фахівці наголошують як на символічному значенні закону (очевидна відсилка, як у назві, так і у даті підписання до Другої світової символізує про офіційне визнання агресії Росії проти України як найбільшої з часів Гітлера загрози демократичному світу), так і на його практичних аспектах.

Політолог І. Рейтерович вважає, що підписання Закону про ленд-ліз – це символізм, який не тільки прив'язаний до дати 9 травня, а і сигнал країнам, які починають вагатися: офіційно засудити дії РФ у війні проти України, але й зберегти торговельні відносини з цією країною. «Сподіваюся, що після підписання закону, щось поміняється й на економічному фронті. США неодноразово заявляли, що готові допомогти своїм союзникам по НАТО та країнам, які в НАТО не входять, але які виступали на боці України у війні з Росією. Вони готові допомогти нафтою, газом, розвивати

економічні відносини й закрити втрати, які вони можуть понести за відсутності торгівлі з РФ», – підкреслив політолог.

Директорка аналітичного центру «Нова Європа» А. Гетьманчук переконана, що в даних умовах це більше символічний, ніж практичний жест: «Після того, як США пару тижнів тижні тому дали зелене світло для постачання важкої зброї і реально включились активно у цей процес, цей законопроект не має вже настільки критичного значення, але слугує важливим сигналом і віри, і довіри – віри в перемогу України і довіри українському військово-політичному керівництву», – пояснює вона BBC News Україна.

Дійсно, на сьогодні йдеться не стільки про початок поставок, скільки про їх істотну інтенсифікацію – летальна зброя почала надходити в Україну ще до відкритого російського вторгнення, а від початку широкомасштабної агресії обсяги військових поставок сягнули 3,7 млрд дол..

Водночас Закон про ленд-ліз значно спрощує процедуру постачання озброєнь до України, більше того, із набуттям чинності Закону військовий та безпековий сегмент допомоги США Україні встановлюється на рівні понад 20 млрд дол.. Ідеться про ще один закон – про пакет підтримки Україні в сумі 40 млрд дол., підписаний Джо Байденом вже 20 травня. Ці кошти будуть спрямовані як на військові цілі, так і на економічну підтримку України. Військовий блок у сумі 23,75 млрд дол. передбачає:

- «пряму безпекову підтримку України» (6 млрд дол. через надання озброєння, військового обладнання, підготовки, логістичної підтримки матеріально-технічного забезпечення, розвідувальної підтримки силам оборони та безпеки України);

- «програму іноземного військового фінансування» (4 млрд дол. на підтримку «країн східного флангу НАТО»), зокрема і поповнення озброєнь тим країнам, які надали військову підтримку Україні, плюс 3,9 млрд дол. – Європейському командуванню операцій для підтримки місії, розвідувальної підтримки, додаткового озброєння та обладнання);

- вкладення у власне американську «оборонку»: 8,7 млрд дол. поповнення запасів озброєння і військової техніки, які були надані Україні; 550 млн дол. для придбання критично важливих боєприпасів для збільшення запасів Міноборони США і розробки стратегії захисту систем, визначених для можливого майбутнього експорту; плюс 600 млн дол. – для зменшення існуючих обмежень промислової бази з метою прискорення виробництва ракет і розширення можливостей з видобутку критично важливих мінералів.

«Масштаби фінансової допомоги значно збільшилися, і це означає, що створено основу для довгострокових та значних постачань озброєнь, які в даному випадку вказують, швидше, на довгострокові сценарії, ніж на короткострокові рішення», – цитує німецького військового експерта В. Ріхтера видання Deutsche Welle.

Окрім військових витрат, передбачено також економічний і гуманітарний блоки допомоги. 9 млрд дол., що будуть спрямовані на економічну і технічну допомогу Україні, передбачають пряму бюджетну підтримку та фінансування «нагальних потреб України» (8 млрд дол.); а також підтримку правоохоронних органів та забезпечення верховенства права в Україні, зокрема, для проведення розслідувань та документування військових злочинів та порушення прав людини; забезпечення захисту від наслідків хімічних, біологічних і ядерних загроз та розширення програм розмінування; підтримку ЄБРР щодо забезпечення економічних та енергетичних потреб України. «В цьому новому пакеті є значний обсяг фінансування для підтримки української економіки, щоб вона залишалася настільки сильною, наскільки це можливо, попри те, що країна перебуває в центрі війни», – цитує «Радіо Свобода» пояснення Дж. Каца, експерта Фонду Маршала у Вашингтоні.

Гуманітарна допомога в сумі 6,58 млрд дол. буде спрямована на вирішення (пом'якшення) проблем біженців, загрози голоду через війну Росії проти України, а також для забезпечення інших невідкладних гуманітарних потреб населення в Україні.

Як бачимо, йдеться про системну гру «в довгу», це планомірна робота з посилення України у війні проти РФ. Утім, саме військова складова цієї гри із очевидних причин є головною у фокусі уваги українського суспільства.

Нині чинна військова допомога інтенсифікується за двома напрямками: процедура та наповнення. Йдеться по-перше, про прискорену процедуру (фактично президент США уповноважуватиме уряд надавати допомогу у необхідному розмірі) та розширену номенклатуру поставок (виходячи із запиту України, реальної необхідності та можливостей поставок). Причому виконувати програму ленд-лізу будуть не лише США, але й ключові союзники НАТО. І це озброєння буде виходити за межі поточних поставок протитанкових і легких зенітних ракет, включаючи системи протиповітряної оборони середньої та великої дальності, мобільну артилерію та військові безпілотники, а також продовольство, паливо, медичне обладнання та інше, щоб Україна могла підтримувати свою боротьбу, пише NYT.

«Зараз наші країни-партнери передають ту зброю, яка їм не потрібна. А ленд-ліз передбачає, що це буде необмежене постачання. Зокрема від виробників. Вони нам нічого не даруватимуть. Програма передбачає, що Сполучені Штати або заплатять, або гарантують оплату. Ми віддаватимемо ці гроші вже потім», – пояснює Gazeta.ua економіст Д. Боярчук.

За ленд-лізом Україна може отримати будь-яку зброю та системи озброєння і боєприпаси (окрім зброї масового ураження та компонентів до неї); літаки, кораблі, катери, іншу військову техніку; будь-яке майно, устаткування, товари, матеріали, обладнання, компоненти тощо, які постачаються у вигляді готової військової продукції або необхідного для її виготовлення. Кажучи про «можливості» номенклатури поставок, маємо на увазі у першу чергу питання кадрового забезпечення, логістики та інфраструктури: тренування українських бійців, механіків-водіїв та техніків; забезпечення транспортування, складів та баз зберігання, запчастин і витратних матеріалів для технічного обслуговування.

«США повинні прагнути швидко забезпечити логістичні системи для забезпечення постійного надходження допомоги в Україну. На кордоні НАТО будуть створені величезні запаси військової техніки та припасів за ленд-лізом для подальшого транспортування через кордон. Інтенсивно посилені підрозділи НАТО вздовж лінії фронту альянсу забезпечуватимуть безпеку держав-членів і стримують Росію від транскордонних атак», – наголошує з цього приводу The New York Times. Раніше американський телеканал CNN з посиланням на джерела у Пентагоні повідомляв про створення центру координації постачання військової допомоги Україні у Штутгарті – в зоні відповідальності Європейського командування США.

Окрім власне забезпечення поставок важливим залишається питання їх ціни, адже ленд ліз за визначенням передбачає саме позику або кредит. Тобто, все що буде передано за ленд-лізом необхідно буде або повернути, або ж оплатити вартість чи компенсувати витрати на ремонт (якщо передана техніка буде знищена чи пошкоджена). Якщо орієнтуватись на досвід попереднього застосування цього механізму, то на практиці США після Другої світової війни не просили західних союзників повертати або компенсувати знищену військову техніку, а на цивільну видали довгострокові кредити в обмін на інтеграцію у торговельну та міжнародну спільноту. СРСР взагалі до 1972 р. не міг узгодити суму компенсації цивільних товарів, повернувши врешті (вже у ХХІ ст. і в особі РФ) менше 0,01 % витраченої США суми (витрачено – 10,8 млрд дол., рахунок виставлено на 2,6 млрд, оплачено – 722 млн).

Щодо нинішньої процедури розрахунку за кредитом, то варто звернути увагу на те, що для України у прописаній процедурі було спеціально виключено пряму норму, передбачену законодавством США щодо передачі озброєння у кредит – фіксований

термін позики до п'яти років. Тобто, американські законодавці передбачають, що повернення кредиту триватиме довше.

Цікавою також у цьому контексті виглядає ідея, висловлена виданням Defense Express, яке звертається до досвіду Другої світової і нагадує, що за рік до Закону про ленд-ліз Вашингтон передав Лондону 50 есмінців за військово-морські бази. Цілком можливо, – пише видання, – що розрахуватися з США за ленд-ліз можливо буде базою в українському Севастополі.

Утім, питання розрахунку сьогодні відходять на другий план, головне наше завдання – вижити і перемогти, а законами про спеціальну допомогу Україні США чітко демонструє віру у те, що обидва пункти будуть виконані (*За матеріалами видань: [Zaxid.net](https://zaxid.net/lend_liz_dlya_ukrayini_2022_shho_tse_yak_vin_dopomozhe_peremogti_n1541912) (https://zaxid.net/lend_liz_dlya_ukrayini_2022_shho_tse_yak_vin_dopomozhe_peremogti_n1541912); *BBC News Україна* (<https://www.bbc.com/ukrainian/features-61251966>); *ЕспресоTV* (<https://espresso.tv/zakon-pro-lend-liz-tse-signal-dlya-krain-yaki-neytralni-do-viyni-politolog-reyterovich>); *Deutsche Welle* (<https://www.dw.com/uk/zakon-ssha-pro-lend-liz-shcho-naspravdi-vin-dast-ukraini/a-61675582>); *Нове Время* (<https://biz.nv.ua/ukr/experts/shcho-oznachaye-lend-liz-dlya-ukrajinciv-ostanni-novini-50239953.html>); *АрміяІнформ* (<https://armyinform.com.ua/2022/05/10/istorychnyj-zakon-pro-lend-liz-dlya-ukrayiny-shho-cze-nam-dast/>); *Defense Express* https://defence-ua.com/minds_and_ideas/lend_liz_dlja_ukrajini_pidpisano_jaku_zbroju_otrimajemo_ta_koli_oplachuvati-7294.html); *Радіо Свобода* (<https://www.radiosvoboda.org/a/zakonoprojekt-pidtrymka-ukrayiny-40-milyardiv-dolariv-na-shcho-hroshi/31855823.html>); *Слово і Діло* ([6](https://www.slovoidilo.ua/2022/05/22/novyna/polityka/posolstvi-ukrayiny-ssha-rozpozily-yak-budut-rozpodileni-40-milyardiv-dopomohy-ukrayini-ssha)).</i></p></div><div data-bbox=)*

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Кваліфікація воєнних злочинів проти українців як геноциду: від політичних оцінок до судових перспектив

Україна – перша країна, яка випробувала на собі весь тягар сучасної війни та її гібридні прояви: інформаційну пропаганду, кіберзагрози, розхитування політичної ситуації зсередини, п'яті колони, втручання у внутрішню та зовнішню політику і в результаті повномасштабне вторгнення з масовими вбивствами мирних українців, а також знищенням цілих міст. Усе це має визначення – порушення гуманітарного міжнародного та кримінального права, агресія та геноцид, зазначила керуюча партнерка Юридичної групи LCF, президентка Асоціації правників України А. Огренчук.

Не викликає сумнівів, що від першого дня вторгнення в Україну російська армія вдалася до воєнних злочинів: обстріли житлових районів Харкова системами залпового вогню, вбивства цивільних, блокування та килимове бомбардування житлових кварталів Маріуполя, включно із прицільними обстрілами лікарні та пологового будинку. Штучно блокуючи роботу гуманітарних коридорів, перешкоджаючи постачанню продуктів харчування та ліків, систематично зриваючи роботу «зелених» коридорів, а часом і обстрілюючи евакуаційні конвої, РФ створює нестерпні умови для життя людини. За міжнародним правом, що сформувалося після Другої світової війни, ці дії мають ознаки геноциду.

Міжнародне право визначає геноцид як «дії з наміром повністю або частково знищити національну, етнічну, расову чи релігійну групу». Причому не обов'язково йдеться саме про вбивство – інші дії, що ведуть до винищення представників певної національності, етносу тощо, підпадають під формулу, описану в Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, яка діє з 1948 р. Це і спричинення серйозних тілесних чи психічних ушкоджень членам групи; навмисне створення для групи умов життя, які мають на меті призвести до фізичного знищення її цілком або її частини; насадження заходів з метою

запобігання народжуваності в групі; насильне переміщення дітей групи в іншу групу.

Відповідно до Конвенції геноцид визначений і в Римському статуті Міжнародного кримінального суду, і в статутах інших міжнародних та гібридних юрисдикцій. Багато країн вписали злочин геноциду у свої внутрішні закони.

Вчинення геноциду визнається у політичній та правовій площині. У політичній це відбувається на рівні парламенту окремо взятої країни, де найчастіше голосують за документ з засудженням злочинних дій.

У юридичному плані геноцид визнається судом. Як і для більшості серйозних міжнародних злочинів, для кваліфікації геноциду потрібно мати докази, що злочинець діяв з наміром. Адже, ключовим у визначенні геноциду є не кількість загиблих взагалі, а «намір». Тобто, це має бути не просто масове навмисне вбивство цивільних, а таке вбивство, наміром якого є винищення нації, етносу тощо.

З перших днів війни слово «геноцид» стосовно дій російських військ у війні проти України неодноразово звучало з вуст як українських політиків і посадовців, так і представників інших країн у контексті ймовірних воєнних злочинів.

Так, у Центрі стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки переконані, що геноцид, влаштований російськими окупантами в Україні, може стати найбільшим у Європі з часів Другої світової війни.

Черговим геноцидом на українській землі після Голодомору, Голокосту, знищення ромів та депортації кримських татар назвав дії Росії народний депутат від Європейської солідарності В. В'ятрович.

Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій закликала кожна країну світу визнати геноцид українського народу під час російського вторгнення 2022 р. та засудити ідеологію «русского міра» як таку, що

виправдовує геноцид народів та знищення цілих держав. Зокрема, предстоятель Православної церкви України, митрополит Епіфаній впевнений, що росіяни прийшли «звільнити» Україну від українців.

За словами міністра закордонних справ України Д. Кулеби, злочини російських військ проти громадян України можуть бути перекваліфіковані як геноцид. Тому, на думку політика В. Наливайченка, встановлюючи факти та збираючи докази, Україна має невідкладно почати процес розслідування серйозного кримінального провадження про геноцид українського народу.

Зрештою, українці чудово знали, що мета Путіна – зруйнувати Україну та знищити українську націю як таку.

Утім, юристи наголошують, що оцінках необхідно керуватися юридичним тлумаченням терміну відповідно до Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Відтак у своєму поданні до Суду ООН за Конвенцією про геноцид та на слуханнях у Гаазі, що відбулися у березні, Україна не намагалася довести, що Росія вже здійснило цей злочин. Для цього бракувало доказів, визнавали юристи.

Все змінилося зі звільненням Бучі та інших окупованих містечок і сіл на півночі Київщини, де було виявлено десятки тіл закатованих і вбитих російськими окупантами мирних мешканців і братські могили з сотнями тіл українців.

Викрадення людей та позбавлення свободи, позасудові розстріли, згвалтування (групові та на очах у родичів), тортури, свідомі напади на цивільних, на медиків, на сховища, руйнування житлової забудови, використання цивільних як заручників для прикриття...

Коментуючи масові вбивства цивільних у Бучі під час окупації міста армією РФ, Президент України В. Зеленський сказав: «Це буде визнано світом як геноцид. Ми знаємо про тисячі вбитих і закатованих людей, з відрубаними кінцівками. Згвалтовані жінки, вбиті діти. Думаю, що це і є геноцид».

Визнати дії Росії геноцидом українського народу закликала весь світ Верховна Рада

України. З цією метою 14 квітня 2022 р. народні депутати проголосували за Постанову про «Заяву Верховної Ради України “Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні”».

«Вчинені ЗС РФ дії є не просто злочином агресії, а переслідують мету системного та послідовного знищення українського народу, його самобутності та позбавлення його права на самовизначення та самостійний розвиток», йдеться в пояснювальній записці до Постанови.

Як зазначено в документі, його прийняття стане першим кроком до викриття істинних намірів РФ, її дій щодо знищення українського народу під час збройної агресії проти України й донесення цієї інформації до міжнародної спільноти з метою ініціювання притягнення до відповідальності всіх винних осіб.

Відповідно до Постанови, акти геноциду в діях РФ проявляються наступним чином: масові звірства, вчинені російськими військами на тимчасово окупованих територіях; систематичні випадки умисного вбивства мирного населення; масові депортації мирного населення; переміщення українських дітей-переселенців до системи освіти РФ; захоплення та цілеспрямоване знищення об'єктів господарської інфраструктури; системні дії РФ, розраховані на поступове знищення українського народу.

Цією заявою український парламент звертається до ООН, ПАРЄ, Європарламенту, Парламентської асамблеї ОБСЄ, Парламентської асамблеї НАТО, урядів та парламентів іноземних держав щодо визнання дій російських військових в Україні геноцидом українського народу.

Визнання Радою геноциду України має стати юридичною складовою обвинувального вироку Міжнародного кримінального суду щодо Росії, заявив Голова ВР України Р. Стефанчук.

Ухваленою парламентом Постановою, що визнає дії російських збройних сил і політичного керівництва Росії в Україні актами геноциду проти українського народу, підтримав Світовий конгрес українців та закликав міжнародну спільноту визнати дії РФ в Україні геноцидом. У своїй заяві президент СКУ П. Грод підкреслив, що йдеться про етнічну чистку і безперервне

винищення українського народу, яке триває на всіх територіях, окупованих російськими військами.

Законодавці США також закликали на рівні ПА ОБСЄ ухвалити резолюцію українського парламенту, яка визнає дії російських сил на території України геноцидом. З таким зверненням до головуєчої в ПА ОБСЄ М. Седерфельт звернулись американські законодавці, члени Гельсінської комісії США та делегати США в ПА ОБСЄ – голова Гельсінської комісії США сенатор-демократ Б. Кардин, співголова Гельсінської комісії США та співавтор листа, конгресмен С. Коен, сенатор-республіканець, віце-президент ПА ОБСЄ Р. Вікер, конгресмени Р. Гадсон, який також очолює Комітет з політики та безпеки ПА ОБСЄ, та Д. Вілсон.

Американські законодавці закликали ПА ОБСЄ чітко заявити про свою позицію, наголосивши, що важливо точно вживати терміни. «Потрібно назвати жакливу війну, яку Росія за власним вибором веде в Україні та геноцид тим, чим це є», – йдеться в листі.

Наразі, низка світових лідерів уже назвали дії російської армії в Україні геноцидом, зокрема, президент Польщі А. Дуда, прем'єр-міністр Польщі М. Моравецький, прем'єр-міністр Естонії К. Каллас, прем'єр-міністр Іспанії П. Санчес, президент Колумбії І. Дуке, американський президент Д. Байден, прем'єр-міністр Канади Д. Трюдо. Прем'єр-міністр Великобританії Б. Джонсон заявив, що «звірства в Бучі недалеко від геноциду».

М. Моравецький, зокрема, зазначив, що Путін здійснює в Україні «спеціальну операцію геноциду». А голова відділу міжнародної політики Офісу президента Польщі Я. Кумох на запитання, чи є воєнні злочини росіян в Україні геноцидом, відповів, що метою агресії є знищити Україну як народ, і всі злочини, які її супроводжують, служать цій меті, і тут є серйозні ознаки геноциду. Але, юридичну класифікацію цим діям мають надавати суди, додав він.

Прем'єр-міністр Канади Д. Трюдо також вважає коректним називати дії російської армії в Україні геноцидом, назвавши неприйнятним

прагнення нападати на цивільних осіб та використовувати сексуальне насильство як зброю.

До чинного президента США Д. Байдена, який назвав війну Росії в Україні геноцидом приєднався колишній президент Д. Трамп.

Одними з перших сейми Польщі, Латвії та рійгікогу (парламент) Естонії одногосно ухвалили заяву про воєнні злочини та геноцид Росії в Україні та закликали до того ж парламенти інших країн та міжнародні організації.

27 квітня 2022 р. у парламенті Канади також одногосно проголосували за те, щоб визнати військову агресію Росії в Україні «геноцидом». В ухваленому документі йдеться про те, що існують «достатні докази системних і масових воєнних злочинів», які були скоєні російськими окупантами.

До речі, парламенти Латвії та Литви ухвалили рішення оголосити 9 травня Днем пам'яті жертв геноциду в Україні. Таким чином, цей день об'єднав би трагедії, пережиті українцями у криваву сталінську епоху й зараз, тобто голодомор, масові вбивства, депортації та винищення мирних жителів у системі ГУЛАГу, які організував Радянський Союз, та військові злочини, які скоюють сьогодні російські військові, вказано у документі.

Також, варто зазначити, що ще до звільнення українськими військами Бучі та інших окупованих містечок і сіл під Києвом, коли всьому світові відкрився масштаб воєнних злочинів російських окупаційних військ, спільну заяву про визнання геноцидом злочини Росії в Україні оприлюднили голови комітетів закордонних справ Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Румунії та Чехії.

Колишній голова Конституційного суду Литви, декан юридичного факультету університету ім. Вітаутаса Великого Д. Жалімас, розглянувши ознаки геноциду щодо дій Росії в Україні, дійшов висновку, що вони підпадають під таке визначення. Крім цього він жорстко висловився з приводу остраху деяких політиків використовувати якісь терміни, оскільки це, нібито, може призвести до ескалації конфлікту.

Зокрема, президент Франції Е. Макрон так і не наважився назвати воєнні злочини Росії

в Україні геноцидом, вдавшись натомість до кремлівської пропаганди про «братні народи». Він переконаний, що «словесна ескалація» не «допоможе Україні».

Дійсно, у деяких країнах обговорення злочинів проти мирного населення України в контексті геноциду сприймається як політичні заяви. Зокрема, Угорщина, Китай та Індія, а також низка держав Азії, Африки та Латинської Америки просять підтвердження, що вчинені РФ злочини націлені на масове знищення населення України, порушення суверенітету і територіальної цілісності України та ліквідацію національної державності України.

Безумовно, кримінальні воєнні злочини, злочини проти людяності, скоєні російськими військами в Україні, мають бути зафіксовані, документально оформлені і передані в українські та міжнародні суди. Але, як і в окремих воєнних злочинах, доведення злочину геноциду – складне завдання, що потребує ретельного вивчення доказів перед тим, як надати кваліфікацію.

Офіс Генпрокурора спільно зі Службою безпеки України вже працюють над кримінальним провадженням за фактом вчинення політичним та військовим керівництвом Російської Федерації геноциду українського народу.

В ексклюзивному інтерв'ю агентству «Інтерфакс-Україна», відповідаючи на запитання про те, чи можна говорити про кваліфікацію «геноцид» злочинів окупантів у Маріуполі, Київській області та інших регіонах після визнання геноциду Верховною Радою України, парламентом Естонії, Латвії та Канади, Генпрокурор І. Венедіктова сказала: «Це політична історія. Ми, прокурори, будемо дивитися на ті докази, які є. Тому заяви від парламентів – це важливі політичні заяви, але, на жаль, доказової бази вони не мають».

Говорячи про те, якими мають бути докази на підтвердження геноциду в юридичному сенсі, генпрокурор пояснила, що треба довести, що є знищення конкретної групи з конкретною метою, тобто знищення цивільного не просто як однієї особи, а тому що він належить до конкретної національної групи. І цей намір

треба буде довести в кожному випадку. І. Венедіктова пояснила, що в кожній справі слідчі дії необхідно проводити належним чином, щоб прокурор МКС, який візьме справу в Гаазі, бачив, що розслідування проводилося об'єктивно, а не просто так у власних інтересах (<https://ua.interfax.com.ua/news/general/826979.html>).

Зібрані докази, ймовірно, підтвердять слова президента США Д. Байдена про те, що дії Росії в Україні є геноцидом, заявила заступниця держсекретаря США В. Нуланд. Зрештою, те, що там відбувається – не випадковість. Це навмисне рішення Росії зруйнувати Україну та її цивільне населення. Але для того, щоб американський уряд офіційно визнав події в Україні геноцидом, потрібен час. Як зазначив радник з нацбезпеки США Д. Салліван, уряд США вивчає ситуацію в Україні і те, чи можна її юридично кваліфікувати як геноцид. За словами постійного представника США при ОБСЄ посла М. Карпентера, «зараз триває правова експертиза», яка проводиться на основі ретельного збору доказів.

Нині важливо фіксувати факти та свідчення злочинів, щоб відповідні міжнародні експертні органи могли визнати це геноцидом, каже директорка правозахисної організації Amnesty International Україна О. Покальчук.

Довести геноцид – це означає довести намір, з яким скоєно злочин. Тож юристи визнають: розслідувати таку справу складно. Але у випадку з Україною висловлювання російської влади та В. Путіна зокрема вказують на справжні цілі цієї війни.

Геноцид завжди починається з плану винищення певної національної, етнічної, расової або релігійної групи як такої. Це – заперечення права народу або нації на існування, пояснює український правник, експрезидент Європейського комітету із запобігання катуванням М. Гнатовський. Заяви В. Путіна про вирішення українського питання, якими супроводжувалося оголошення війни проти України, містять такий план, а публікації його посіпак у державних російських ЗМІ його розвивають, додає він.

Геноцид – не є одномоментним актом, він починається із нагнітання ненависті

до представників групи, призначеної на винищення. Російська пропаганда, путінський режим тривалий час намагалися перетворити українців у потенційних жертв, переконуючи російських військових та суспільство, що українці є найбільшими ворогами Росії. Тому те, що зараз відбувається в Україні, без сумніву, має всі ознаки геноциду, переконаний дослідник геноцидів та автор першого в Україні посібника, присвяченого геноцидам людства А. Козицький.

Вся справа в намірі, стверджує колишній федеральний прокурор США і колишній спеціальний радник Генпрокурора України Б. Вітвіцький. За його словами, будь-яка спроба визначити, чи злочини, вчинені російськими військами в Україні, зумовлені наміром геноциду, обов'язково має зосереджуватися на заявах російського президента В. Путіна, який вже давно заперечує будь-яку позицію щодо існування України як окремої нації або українців як окремого народу.

У своєму есе «Про історичну єдність росіян та українців» (липень 2021 р.) Путін стверджував, що українська незалежність є нежиттєздатною історичною аномалією, а всі українці насправді були росіянами, і звинуватив сучасну Україну в окупації історично російських земель.

Наприкінці лютого 2022 р. В. Путін, аби виправдати повномасштабне вторгнення, назвав Україну «антиросійською», керованою «неонацистами та наркоманами», і пообіцяв «денацифікувати» всю країну. Зокрема, він заявив, що сучасна Україна цілком і повністю була створена більшовицькою, комуністичною Росією, і цей процес розпочався практично одразу після революції 1917 р.

В. Путін – не єдиний, хто нині проповідує геноцид. Ідеологічне обґрунтування геноциду стало звичайним явищем на кремлівському телебаченні та у ЗМІ після початку бойових дій 24 лютого 2022 р.

Одразу після початку війни російське державне інформаційне агентство «РИА Новости» опублікувало текст одного з прокремлівських ідеологів П. Акопова «Наступление России и нового мира». Цей документ дуже швидко зник з сайту видання,

що може свідчити лише про одне – навіть у Росії зрозуміли, що він занадто відверто окреслює ті цілі, які переслідує російське керівництво. Ось декілька цитат з цього «опусу»:

«...поки що стріляють один в одного брати, розділені приналежністю до російської та української армії, – але України як анти-Росії більше не буде»;

«Росія відновлює свою історичну повноту, збираючи рускій мір, рускій народ разом – у всій його сукупності великоросів, білорусів та малоросів»;

«Владімір Путін взяв на себе – без краплі перебільшення – історичну відповідальність, вирішивши не залишати вирішення українського питання майбутнім поколінням».

До речі, офіційною доктриною Третього рейху щодо євреїв було саме «розв'язання єврейського питання».

Класична геноцидна ідеологія РФ була розкрита і в статті, опублікованій агентством «РИА Новости», «Що Росія має зробити з Україною» авторства політехнолога Т. Сергійцева (3 квітня 2022 р.)

Зокрема, в статті говориться, що «Україна неможлива як національна держава», українська націоналістична еліта «має бути ліквідована», і що «винна також значна частина населення», тому заслуговує «перевиховання та ідеологічних репресій» тривалістю не менше покоління, а це «неминуче означало б деукраїнізацію», а «українізм – штучна антиросійська конструкція».

«Росія щойно опублікувала посібник з геноциду для своєї війни проти України», – так відреагував на статтю професор Єльського університету Т. Снайдер, який спеціалізується на історії Східної Європи та голокосту.

«Я читав цю статтю у перекладі англійською, і вона ретранслює ідею геноциду. Я не маю жодних сумнівів. Як дослідник, я дивлюся на неї і розумію: так це ж про те, що в українців не повинно бути права існувати як нація», – переконаний фахівець Інституту вивчення геноциду Е. Вердея (США).

Концепція геноциду, викладена В. Путіним та його пропагандистами, нині реалізується російськими військовими в Україні.

Станом на 4 квітня 2022 р. вже задокументовані та підтверджені незалежними спостерігачами низка фактів, зокрема:

- умисне вбивство мирних жителів, катування та масові згвалтування, у тому числі дітей, жінок і людей похилого віку;

- триваючі невибіркові обстріли Росією житлових будинків, лікарень, шкіл, дитячих садків у Маріуполі, Харкові, Чернігові, Сумах, Ізюмі, Охтирці та інших містах України з метою насадити страх і домогтися підкорення;

- відмова Росії в наданні гуманітарної допомоги тим, хто її потребує, в окупованих містах та містах в облозі;

- масові депортації мирного населення України з окупованих територій, вже відомо про близько 40 тис. громадян України, серед яких щонайменше 2389 дітей, яких примусово депортували до Росії чи Білорусі.

Німецьке видання *Der Tagesspiegel* опублікувало юридичний висновок адвоката О. Люхтергандта, в якому йдеться про блокаду Маріуполя та численні злочини російських військових з точки зору міжнародного права, зокрема геноциду. Як зауважив О. Люхтергандт, під захист Конвенції про запобігання геноциду потрапляє не лише Україна загалом, але й частини цієї національної групи, якою є громада майже півмільйонного міста Маріуполь (оточення міста, неможливість забезпечити населення продуктами харчування та найнеобхіднішими для життя речами, постійне бомбардування житлових масивів і людей, а особливо медичних, культурних та інших закладів, які не мають жодного відношення до влади чи військових об'єктів).

Міжнародна федерація прав людини та її філія в Україні Центр громадянських свобод (CSF) повідомили про докази насильницького переміщення цивільних осіб російськими військовими з обложеного Маріуполя до Росії (станом на 28 березня 2022 р. це близько 15 тис. жителів), а також Донецької та Луганської областей (з початку лютого 2022 р. це близько 100 тис. українців, жителів окупованих областей) та Криму з використанням практика фільтраційних таборів.

З початку повномасштабного вторгнення Росія примусово вивезла з захоплених територій України близько 600 тис. українців, 117 тис. з яких – діти. Такі дії РФ підпадають під визначення «геноцид», відповідно до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього та ст. 6 Римського статуту міжнародного кримінального суду, наголошує омбудсман Л. Денісова.

Важливою складовою політики геноциду українців на тимчасово окупованих територіях є лінгвоцид, зазначив Уповноважений із захисту державної мови Т. Кремень. Українська мова як чинник національної ідентичності й державотворення є однією з головних цілей Кремля у цій війні.

Серед основних проявів лінгвоциду, на думку мовного омбудсмена, є: використання окупаційними адміністраціями лише російської мови для інформування громадян, демонтаж чи пошкодження носіїв інформації для загального ознайомлення і реклами, виконаних державною мовою; примус до використання російської мови, заборона використання державної мови в публічних комунікаціях, при спілкуванні громадян з представниками окупаційних адміністрацій та з іншими людьми; створення перешкод, примусове припинення, заборона діяльності ЗМІ, інтернет-ресурсів, що надають інформацію українською мовою; витіснення української мови як мови освітнього процесу: повне чи часткове переведення закладів освіти на російську мову навчання; примус до використання російської мови, заборона використання української мови при проведенні публічних заходів, у тому числі культурно-мистецьких та просвітницьких тощо.

Наприклад, у тимчасово окупованому Криму так звана «влада» створює «табори перекваліфікації» для вчителів з Херсонської, Харківської та Запорізької областей. А на півдні України в тимчасово захоплених містах окупанти намагаються запровадити навчальний процес у закладах освіти за своїми стандартами, зокрема проводити навчання російською мовою. У бібліотеках на тимчасово окупованих територіях вилучають українську історичну

та художню літературу, яка не збігається з постулатами кремлівської пропаганди.

Також депортованих російськими окупантами українських дітей, багато з яких стали сиротами через геноцид в Україні, хочуть примусово русифікувати. Мовний омбудсман розповів, що в соцмережах російські та сепаратистські пропагандисти поширюють інформацію, що на окупованих українських територіях для школярів також планують організувати «школи» інтенсивного вивчення історії та мови окупанта.

Невимовно жажливим прикладом злочинів російських військових є геноцидальні зґвалтування, зафіксовані в Бучі, про які повідомила омбудсман Л. Денісова. У підвалі цього міста росіяни тримали 25 дівчат, яких системно гвалтували з метою викликати у них відразу до статевих стосунків, щоб завадити їм у майбутньому народжувати українських дітей.

Чимала кількість фактів про зґвалтування військовими РФ порушує потребу поставити питання можливої кваліфікації таких дій саме як інструменту геноциду, переконана юристка-міжнародниця, членкиня Асоціації правників України С. Старосвіт.

Це повністю відповідає визначенню геноциду, геноцидальні зґвалтування є одним із найбільш жорстоких проявів злочину геноциду і однозначно наймерзнішим, пояснює юрист О. Плотніков.

Дії російських військових в Україні є прямим геноцидом українського народу, але остаточне рішення по визначенню дії російських військових буде приймати Міжнародний кримінальний суд або спеціально створений трибунал, зазначив адвокат М. Полозов.

На жаль, твердження української влади про геноцид у деяких країнах сприймаються як політичні заяви. Тому так важливо довести цей злочин юридично, в міжнародних інституціях. Світ має визнати: те, що сьогодні відбувається в Україні – це справжній геноцид (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: вебсайт ZN.UA (https://zn.ua/ukr/LAW/jak-svit-vidreahuje-na-deportatsiju-ta-henotsid-ukrajintsiv-iz-boku-rosiji.html); вебсайт «Європейська*

правда» (https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/04/12/7137679/; https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/04/28/7138527/); вебсайт Lb.ua (https://lb.ua/society/2022/04/05/512320_genotsid_ukraini_mozhe_buti.html; https://lb.ua/blog/volodymyr_viatrovych/512542_buchamassacre_genotsid.html; https://lb.ua/news/2022/04/15/513566_viznannya_radoyu_genotsidu_ukraini_maie.html; https://lb.ua/world/2022/04/26/514834_zakonodavtsi_ssha_zaklikali_obsie.html; https://lb.ua/world/2022/04/21/514210_seym_latvii_viznav_viynu_ukraini.html); вебсайт Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій (https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-genocide-of-ukrainian-people-committed-by-russian-troops); сайт Релігійно-інформаційної служби України (https://risu.ua/masovi-vbivstva-mirnogo-naselennya---se-oznaka-genocidu---mitropolit-pcu-epifanij_n127962); інтернет-портал «Цензор.НЕТ» (https://m.censor.net/ua/blogs/3331860/nadzavdannya_dlya_ukrayintsiv_sogodni_tse_rozsliduvaty_genotsyd_protiv_nashogo_narodu); офіційний вебпортал Верховної Ради України (https://www.rada.gov.ua/news/razom/221778.html; https://www.rada.gov.ua/news/razom/221838.html); вебсайт «Укрінформ» (https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3461342-sku-zaklikav-svit-viznati-zlocini-rosii-v-ukraini-genocidom.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3467056-putin-zdijsnue-v-ukraini-specoperaciu-genocidu-moraveckij.html; https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3456810-u-ssa-rozpocali-pravovu-ekspertizu-sodovstanovlenna-faktiv-genocidu-v-ukraini-diplomat.html); вебсайт німецької міжнародної телерадіокомпанії Deutsche Welle (https://www.dw.com/uk/verkhovna-rada-vuznala-dii-rosii-v-ukraini-henotsydom/a-61479901; https://www.dw.com/uk/pocii-zakidajut-genoцид-v-ukraini-yaki-shansu-dovesti-ce-v-sudi/a-61411690); вебсайт Portal Polskiego radia SA (https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/2941429,Якуб-Кумох-Злочин-треба-назвати-злочином); інформаційна агенція «Львівський портал» (https://portal.lviv.ua/

news/2022/04/14/tramp-pohodyvsia-z-bajdenom-shcho-dii-rf-v-ukraini-tse-henotsyd); вебсайт МІА «Вектор Ньюз» (<https://www.vectornews.net/news/society/206317-9-travnya-u-litv-mozhe-stati-dnem-pamyat-zhertv-genocidu-v-ukrayin.html>); вебсайт видання «Юридична Газета» (<https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/genocid-ukrayinciv-vnaslidok-rosiyskoyi-zbroynoyi-agresiyi-vid-politichnih-zayav-do-yuridichnogo-viz.html>); вебсайт České noviny (<https://www.ceskenoviny.cz/ukrinform/ukrajinsky/zprava.php?id=993574>); вебпортал «Слово і Діло» (<https://www.slovoidilo.ua/2022/04/14/novyna/svit/ssha-zavylyly-vysokoyu-virohidnistyu-oficzijno-vuznayut-diyi-rf-henocyd>); сайт «Телеканалу НТА» (<https://www.nta.ua/plan-genoczydu-proty-ukrayincziv-hhi-stolittya-rozroblyly-v-tyh-zhe-kabinetah-shho-j-plan-golodomoru-doslidnyk-genoczydiv/>); вебсайт «Голос Америки» (VOA) (<https://ukrainian.voanews.com/a/genocide-chomu-vazhlyvy/6529641.html>); вебсайт *nv.ua* (<https://nv.ua/ukr/opinion/shcho-zadumav-putin-v-ukrajini-genocid-makron-novini-ukrajini-50234134.html>); <https://nv.ua/ukr/opinion/viy-na-v-ukrajini-timoti-snyder-pro-te>

u-chomu-ziznalasya-rosiya-ria-novosti-novin-ukrajini-50232752.html); видання *Texty.org.ua* (<https://texty.org.ua/articles/106089/genocyt-tak-spravdi-henocyd-arhumenty-i-fakty/>); вебсайт ВГО «Асоціація правників України» (<https://uba.ua/ukr/news/9167/>; <https://uba.ua/ukr/news/9171/>); вебсайт Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/upovnovazhenij-genocid-rf-ukrayinciv-u-marupoli-vbivstva-zachistki-deportaciya); вебсайт International Federation for Human Rights (<https://www.fidh.org/en/region/europe-central-asia/ukraine/forcible-transfer-of-ukrainian-population-to-russia-constitutes-a-war#>); портал «ЧИТОМО» (<https://chytomo.com/movnyj-ombudsmen-zaklykai-e-povidomliaty-pro-vypadky-linhvotsydu-na-okupovanykh-terytoriiakh/>); вебсайт ZMINA. Центр прав людини (<https://zmina.info/news/rosijska-vlada-prymusovorusyfikuvatyme-deportovanyh-ukrayinskyh-ditej-taras-kremin/>); вебсайт «Еспресо» (<https://espresso.tv/v-diyakh-rosiyskikh-viyskovikh-v-ukraini-e-vsi-oznaki-genotsidu-ukrainskogo-narodu-advokat>)).

О. Аулін, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Специфіка застосування морського права під час війни

Повномасштабна війна, яку розв'язала РФ проти України, точиться на суходолі, у повітрі і на морі. Хоча військово-морські сили України успішно дають відсіч загарбникам, у цілому вони поки ще не можуть відкрито протистояти аналогічним підрозділам РФ. Так, станом на травень 2020 р. до бойового складу надводних сил ВМСУ входили 16 катерів і 3 кораблі [1]. Для порівняння – в країні-агресора загальна кількість бойових кораблів і катерів складає понад 200, зокрема 70 підводних човнів [2]. Незважаючи на таку важливу перемогу, як знищення флагману Чорноморського флоту (ЧФ) ракетного крейсера «Москва», сучасна ресурсна база ВМСУ ще не дозволяє покласти кінець домінуванню

агресора на морі. У таких умовах великого значення набувають дипломатичні зусилля з недопущення мілітаризації морського простору, а також нанесення агресору економічних збитків у галузі морських перевозок. Тому неабияк актуалізуються питання проходження Чорноморських проливів, мінування Азово-Чорноморської акваторії та введення санкцій стосовно РФ, які потребують додаткового правового аналізу ситуації, що склалася.

Морське право або міжнародне морське право (далі – ММП) – це частина міжнародного права, що містить принципи і норми, які встановлюють режим морських просторів і регулюють відносини між суб'єктами міжнародного права у зв'язку з діяльністю,

що здійснюється у Світовому океані. ММП складається із звичаєвого міжнародного права та конвенційного міжнародного права. ММП регламентує правовий режим внутрішніх морських вод, територіального моря, прилеглої зони, відкритого моря, регулювання промислів, економічної зони, проток, що використовуються для міжнародного судноплавства, вод держав-архіпелагів, міжнародних каналів, континентального шельфу, морського дна за межами континентального шельфу [3].

В умовах російсько-української війни, слід враховувати не тільки ресурси російського ЧФ, що кількісно і якісно значно перевершує українські ВМС, але й бойові можливості інших російських флотів, кораблі яких потенційно можуть опинитися в Чорному морі. У цьому контексті вкрай важливим для України стає проблема контролю за проходженням протоками Босфор і Дарданелли (далі Чорноморські протоки, протоки) і Мармуровим морем. З одного боку для України найбільш вигідним є правова ситуація, що описана у Конвенції Монтре (КМ) від 1936 р. Так, Туреччина після початку російської військової операції в Україні згідно з КМ закрила протоки Босфор і Дарданелли спочатку для російських та українських військових кораблів, в подальшому планувалося зробити це для всіх військових кораблів. Виняток становлять випадки, коли Анкара зобов'язана надати допомогу державі, що зазнала нападу, за договором про взаємну допомогу [4]. Водночас військові судна воюючих держав, як прибережних, так і неприбережних, відділені від своїх баз, можуть повернутись на ці бази [5]. Так, сконцентровані в Середземному морі ударні сили російських Балтійського, Північного та Тихоокеанського флотів (насамперед ракетні кораблі) через дії Анкари не мають можливості увійти в Чорне море і підтримати висадку десанту в районі Одеси. Тобто повернутися до чорноморської акваторії могли лише кораблі ЧФ, які раніше виходили в Середземне море. У результаті висадка великого російського десанту стає малоімовірною в наслідок відсутності необхідної кількості кораблів безпосередньої вогневої підтримки [6].

Проте сьогодні поширюється експертна думка про те, що Конвенція Монтре хоча і є чинним міжнародним договором, але відображає військово-Фполітичні реалії, що склалося між двома світовими війнами. У цьому випадку КМ фактично є застарілою, її вимоги можуть розглядатися в певній мірі як формальні, а їх виконання залежить насамперед від позиції Туреччини [7]. Більшість норм ММП об'єднано в Конвенції ООН з морського права (КООНМП) 1982 р. КООНМП є одним із найбільш комплексних інструментів міжнародного права. Її статті і додатки містять всеосяжний правовий режим світових океанів та морів, що встановлює правила, які регулюють всю діяльність в океанах та використання їх ресурсів. Цей унікальний документ часто називають конституцією океанів. У теперішніх умовах будь-яка діяльність, пов'язана з океаном і морське право повинні відповідати положенням Конвенції, авторитет якої базується на її загальному визнанні, через приєднання понад 140 країн [8]. Міжнародний характер проходження Чорноморських проток встановлено ч. III Конвенції. Відповідно до ст. 34 режим проходу через проливи, що використовуються для міжнародного судноплавства, не може стосуватись питань реалізації державами, що межують з такими протоками, їх суверенітету або юрисдикції над такими водами, повітряним простором над ними, їх дном та надрами [9]. Зазначене положення можна розглядати як не відповідність основних принципів ММП режиму проходу суден через протоки, який не може підпорядковуватись суверенітету Туреччини та бути обмеженим політичним курсом Анкари. Згадані підходи можуть використовуватися антиукраїнськими силами, тому зацікавлені відомства України повинні враховувати можливі негативні наслідки і заздалегідь мати план контрдія, які можуть бути ефективно реалізовані із залученням можливостей Туреччини, що також зацікавлена в збереженні статус-кво, й західних партнерів офіційного Києва.

Одним з основних напрямів морської агресії РФ став цивільний торговельний

флот. Щоб заблокувати торгівлю з Україною, окупанти розстрілювали іноземні кораблі в українських портах і замінували експортні морські коридори. Зокрема, підходи до гирла Дунаю і район поблизу острова Зміїний. Біля о. Зміїного проходить рекомендований маршрут з Босфору в напрямку Одеси. Закрити його – означає зробити неможливим морський трафік у цьому напрямку. Теж стосується й гирла Дунаю, яке на сьогодні є єдиним водним шляхом, що з'єднує Україну з країнами ЄС. Як вже неодноразово траплялося під час російської агресії, у створенні мінної загрози для міжнародного судноплавства РФ звинуватила Україну [6]. Міжнародне право однозначно трактує такі дії як злочинні. Тому проти країни-порушника можуть бути введені відповідні санкції. Розмір фінансових штрафів може складати багатомільйонну суму, якщо, наприклад, знову відбудеться інцидент із появою міни в Чорноморських протоках і від неї постраждають якісь судна і/або берегова інфраструктура. У зв'язку з цим, українській стороні, по можливості, слід задокументувати саме російську участь у мінуванні для подальшого надання об'єктивної інформації в міжнародних судах. Крім того, через всі наявні інформаційні можливості, зокрема, у бібліотечних установах, необхідно здійснювати широку просвітницько-роз'яснювальну діяльність не тільки щодо неправомірності таких дій взагалі, але і покарання за розповсюдження російською стороною свідомо хибної інформації.

Досить чутливим для РФ став п'ятий пакет санкцій Євросоюзу, яким передбачається, зокрема, заборона російським суднам і суднам із російськими операторами заходити у порти країн ЄС. Винятками є сільськогосподарська продукція і продукти харчування, гуманітарні вантажі та енергетика. Санкції також поширюються на судна, які після 24 лютого 2022 р. змінили прапор, аби уникнути можливих заборон. Обмеження діють і стосовно тих, хто змінив російську реєстрацію на будь-яку іншу державу після початку російсько-української війни. Крім цього, такі відомі контейнерні перевізники як CMA, Sealand/Maersk, HMM

та MSC майже зупинили відправку вантажів в основні порти РФ. З початку березня кількість суден, що заходили до російських портів, знизилася майже на 40 %. Яскравим прикладом ситуації, що склалася, став арешт у квітні п. р. біля берегів Греції російського нафтового танкера «Пегас», вантаж якого опинився поза санкціями [10]. У таких умовах надважливим завданням для компетентних українських відомств стає лобювання поширення санкційних норм і на російські енергоносії. В іншому випадку міжнародні обмеження навряд чи зможуть досягти своєї мети – зупинити російську агресію.

Отже, в умовах російсько-української війни надзвичайно актуалізуються питання юридичного забезпечення діяльності міжнародної спільноти щодо невійськових інструментів припинення агресії. Одним із важливіших може стати питання щодо збереження сучасного стану проходження Чорноморськими протоками у відповідності до Конвенції Монтре. У цьому контексті зацікавлені відомства України повинні враховувати можливі негативні наслідки в разі перегляду положень КМ і заздалегідь мати план контрдій, які можуть бути ефективно реалізовані із залученням можливостей Туреччини, що також зацікавлена в збереженні статус-кво і західних партнерів України.

Унаслідок обвинувачень на адресу України в мінуванні рекомендованих маршрутів міжнародного судноплавства в Чорному морі наша країна може зазнати серйозних репутаційних і фінансових втрат. Для запобігання цьому українській стороні слід задокументувати саме російську участь у мінуванні для подальшого надання об'єктивної інформації в міжнародних судах.

Незважаючи на те, що для РФ вельми чутливим став п'ятий пакет санкцій Євросоюзу із заборони російським суднам заходити в порти країн ЄС, надважливим завданням для компетентних українських відомств стає лобювання поширення санкційних норм також на російські енергоносії. В іншому випадку міжнародні обмеження навряд чи зможуть досягти своєї мети – зупинити

російську агресію (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: вебсайт Ukrainian Military Pages (<https://www.ukrmilitary.com/2020/05/navy.html>); вебсайт FLOT.com (<https://flot.com/nowadays/strength/>); вебсайт Ligazakon.net (<https://ips.ligazakon.net/document/TS001333>); вебсайт Mind (<https://mind.ua/news/20239459-turechchina-ne-propuskatime-vijskovi-korabli-krayin-yaki-perebuvayut-u-stani-vijni>); вебсайт Ligazakon.net (http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU36K05U.html); вебсайт «Європейська правда» ([*ua/articles/2022/03/23/7136496/\); вебпортал «Українське право» \(\[https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/rezhym-chornomorskykh-protok-v-umovakh-agresiyi-rf-proty-ukrayiny/\]\(https://ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/rezhym-chornomorskykh-protok-v-umovakh-agresiyi-rf-proty-ukrayiny/\)\); вебсайт ООН \(<https://www.un.org/ru/law/lawsea/convention.shtml>\); офіційний портал Верховної Ради України \(\[http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_057?nreg=995_057&find=1&text=&x=9&y=2\]\(http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_057?nreg=995_057&find=1&text=&x=9&y=2\)\); вебсайт Forbes.ua \(<https://forbes.ua/news/u-gretsii-zatrimali-rosiyskiy-naftoviy-tanker-sudno-areshtovali-naftu-ni-19042022-5507>\)\).*](https://www.euointegration.com.</i></p>
</div>
<div data-bbox=)*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Кіра Рудик, лідерка партії «Голос», народна депутатка

Шлях до ЄС: реформи потрібні вже зараз

Кожен день за останні три місяці – дуже важке випробування для кожного українця. Наразі це – ціна свободи, ціна права жити своїм життям, ціна нашого європейського та євроатлантичного вибору. Альтернатива цьому всьому – рабство від Росії. За три місяці цієї війни ми побачили, що путінський режим готовий піти на будь-які злочини, щоб підкорити українців – аж до геноциду. І це робить наш шлях безальтернативним – ми маємо інтегруватися до євроатлантичного світу, до НАТО та об'єднаної Європи.

Це зробило шлях євроінтеграції України особливо важливим та актуальним саме зараз. Україна платить дуже дорогу ціну за майбутнє себе в Європі і за майбутнє Європи в цілому, захищаючи континент від російського фашизму. В Європі ми чуємо різні голоси – від підтримки негайного прийняття України до ЄС в порядку виключення до скептичних заяв окремих політиків з Франції чи Німеччини, що України не буде в ЄС ще 15-20 років. Між цими двома позиціями знаходиться багато напівтонів та різних “гібридних” позицій, але дуже мало

хто в Європі сумнівається в тому, що Україна заслуговує своє місце в єдиній європейській родині.

Відразу хочу звернути увагу на те, що розраховувати на малореальні речі немає сенсу. В Європі вистачає і політиків, і громадян, які сумніваються в необхідності розширення ЄС в принципі. І, на жаль, не всі європейські політики усвідомлюють історичність моменту. Крім того, Україна, не заважаючи на героїчний спротив російській агресії, ще не виконала занадто багато пунктів того плану реформ, який необхідно здійснити, щоб стати членом Європейського Союзу.

В червні Україна може отримати статус кандидата на вступ до ЄС та вже в найближчий час отримати реальний план дій щодо майбутнього вступу до ЄС. Вся “документальна” робота для цього проведена: 28 лютого 2022 року Україна подала заявку на вступ до Євросоюзу. 1 березня Європарламент підтримав надання Україні статусу кандидата. 9 травня Єврокомісія отримала другу частину заповненого офіційного «опитувальника» ЄС. 23-24 червня відбудеться саміт ЄС, на якому ми можемо отримати такий бажаний статус кандидата до Євросоюзу.

* Збережено стиль і граматику оригіналу

Проте. Зараз для нас головне – не мріяти членство у ЄС за будь-яку ціну. Бо це не залежить від України на 100%. Головні пріоритети для нас зараз – боронити свою країну та паралельно з цим проводити реформи, що будуть наближати українську державу та українське суспільство до тих європейських стандартів, уособленням яких і є ЄС. Адже ніяка Європа за нас це не зробить.

Якщо ми отримаємо статус кандидата, то це, звісно є, відкриває для нас доступ до фінансових програм та фінансових ресурсів Європейського Союзу. Крім того, якщо ми розраховуємо на підтримку та фінансову допомогу ЄС у післявоєнній відбудові України, розраховуємо на допомогу зараз, то ми маємо не тільки очікувати кроків від європейців, але й робити кроки назустріч. Це – проведення необхідних реформ та перетворень системи державного управління.

Багато кроків Україна може зробити вже зараз, ще до надання статусу кандидата на вступ до ЄС. Це в тому числі може підсилити наші позиції в переговорах з ключовими скептиками українського європейського майбутнього – Австрією, Угорщиною, Францією, Нідерландами та Німеччиною.

Україна заслуговує на індивідуальний підхід щодо надання статусу кандидата в ЄС, – Кулеба

Які ключові кроки має здійснити Україна вже зараз?

1.Продовжити реформу судочинства. Коли чуєш від окремих українських чиновників слова про “реформа судів не на часі, бо війна” – це викликає не стільки подив, скільки обурення. Бо кращого часу позбутися суддів – колаборантів та зрадників не буде, кращого часу завершити формування ключових інститутів нормального судочинства не буде. Але наразі забагато бажання скористатися цим часом не для реформ, а для вирішення своїх дрібних проблем. Тож тут українській прогресивній спільноті та громадянському суспільству дійсно потрібна допомога та тиск від наших союзників на українську владу.

2.Завершення антикорупційних реформ та захист антикорупційної інфраструктури. Ганьба, що вже більше 3 місяців війни

ми намагаємося імітувати глухоту у питанні обрання голови Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Конкурс було завершено ще до повномасштабного вторгнення росії. Але після цього почалася дуже дивна гра зі спробами зірвати завершення конкурсу, що блокує резонансні антикорупційні розслідування з боку НАБУ, яка залежна від процесуального супроводження САП. Крім того, що президент Зеленський обіцяв завершити конкурс особисто президенту Байдену, таке ігнорування своїх зобов'язань щодо боротьби з корупцією є поганим сигналом і для ЄС, і гарним подарунком для російських лобістів, що працюють проти України.

3.Не допускати деградації політичного плюралізму та свободи слова. Так, безумовно, період воєнного часу вимагають консолідації та певного контролю за інформаційним простором та консолідації. Але, в першу чергу, це стосується воєнно-політичної та безпосередньо військової інформації, яка може предметом інтересу ворога. Не можна використовувати війну для немотивованого тиску на опозицію та ЗМІ, які повідомляють суспільству про корупційні історії чи очевидні помилки в економічній чи гуманітарній політиці. Це – поганий сигнал для наших європейських та американських партнерів.

4.Продовжити реформу управління державними підприємствами. Не намагатися згорнути незалежність Національного банку та корпоративного управління в державних корпораціях. Під час спілкування з нашими союзниками у Давосі дуже багато людей, залучених до питання інвестицій та економіки, звертали увагу на неприпустимість законопроекту, що фактично знищує присутність у наглядових радах державних корпорацій незалежних членів. І цей законопроект було проголосовано та підписано вже після 24 лютого. Крім того, ми пам'ятаємо спроби обмежити незалежність НБУ до війни. Ці кроки були прямою спробою взяти під ручний контроль ключові державні активи.

5.Прискорити гармонізацію політичного, гуманітарного та економічного законодавства України та ЄС. Цю роботу досить кволо

ми проводимо більше 15 років, проте після невеликого імпульсу в 2014-2015 рр. Її темп поступово впав. Час прискорювати євроінтеграцію там, де для цього є можливість.

Ці реформи потрібні в першу чергу Україні, але і наші партнери хочуть пересвідчитись, що гроші платників податків з Європи не будуть витрачені дарма. І що Україна може стати ефективним членом європейської та євроатлантичної спільноти. Бо все що я написала про очікування ЄС, можна повторити і про НАТО. Ми маємо виконувати своє “домашнє завдання” з розвитку демократії та проведення реформ. І навіть якщо наші партнери будуть шукати відмовки на шляху євроінтеграції України, ми отримуємо більше сучасну та ефективну державу ніж ту, яку маємо зараз.

І українська влада, і українська політична спільнота, і українське громадянське суспільство мають розуміти, що війна нічого не спише. Війна – це не причина робити менше, а необхідність робити для реформ та позитивних змін ще більше. Адже для перемоги над ворогом кожного дня ми маємо ставати кращими, ніж були вчора (https://lb.ua/blog/kira_rudyk/518403_shlyah_ies_reformi_potribni_vzhe_zaraz.html). – 2022. – 30.05).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Олексій Гончаренко, народний депутат України

Порушення РФ Конвенції про геноцид в Україні: незалежний правовий аналіз New Lines Institute

Вийшов звіт New Lines Institute: росію де-факто звинуватили в геноциді. Чому це надзвичайно важливо? Бо зараз саме до таких експертів дослухаються як жителі західних країн, так і їх влада. Ось посилання на оригінал, тут я даю переклад ключових тез звіту.

Цей звіт – незалежне розслідування того, чи несе відповідальність Росія за порушення Конвенції про геноцид під час вторгнення в Україну. Зроблено наступні висновки.

1. Є підстави вважати, що РФ несе пряму відповідальність за (1А) пряме та публічне підбурювання до геноциду та (1Б) перелік звірств, з яких можна зробити висновок про намір знищення української нації;

2. Існує загроза геноциду в Україні, що запускає юридичне зобов'язання всіх держав запобігти цьому.

Українська нація визнається всередині країни, на міжнародному рівні та явно Росією у офіційних міждержавних відносинах. Тож вона захищена Конвенцією про геноцид.

Відповідно до ст. III Конвенції про геноцид, пряме публічне підбурювання до вчинення геноциду є окремим злочином. Незалежно від того, відбувається після цього геноцид чи ні.

Росія взялась за підбурювання до геноциду:

– Вона заперечує існування української ідентичності. Цим займаються високопоставлені російські чиновники та власне держава. В ЗМІ неодноразово заперечували факт існування окремої нації та мали на увазі, що кожен ідентифікуючий себе як українець – або нацист, або загроза єдності РФ. А отже, заслуговує на покарання. Заперечення існування національних груп є показником геноциду, згідно з позицією ООН щодо оцінки ризику масових звірств.

– Дзеркальні звинувачення (Accusation in a mirror) є потужною, історично повторюваною формою підбурювання до геноциду. Агресор звинувачує потрібну групу в плануванні чи скоєнні певних вчинків – тих, що сам планує проти неї, показуючи передбачувану жертву як екзистенційну загрозу і роблячи насильство проти них необхідним «захистом». Президент Росії Володимир Путін та російські чиновники зробили саме це, створивши привід для вторгнення в Україну на абсолютно неправдивому твердженні: начебто Україна вчинила геноцид чи нищила мирне населення на підтримуваних РФ сепаратистських територіях.

– «Денацифікація» і дегуманізація. Російські чиновники та державні ЗМІ неодноразово посилаються на «денацифікацію» як на одну з головних цілей вторгнення – широко описують українців як недолюдей («зомбованих»), «звірив»

або «підпорядкованих»), хворих чи заражених («бруд», «безладдя») або екзистенційні загрози та втілення зла («Нацизм», «Гітлерюгенд», «Третій рейх»). Ця риторика використовується, аби зобразити значну частину чи ціле покоління українців як нацистів та ворогів, роблячи легітимними цілями для знищення.

– Українців показують як екзистенційну загрозу. Організована Росією кампанія з підбурювання прямо пов'язує сучасне вторгнення з битвами СРСР проти нацистської Німеччини у Другій світовій війні. Так посилюється вплив пропаганди на російське суспільство з метою вчинення масових звірств та їх виправдання. 5 квітня 2022 року заступник голови Ради безпеки РФ Дмитро Медведєв написав: «Перетворившись у Третій рейх... Україну спіткає та сама доля... чого вона заслуговує! Ці завдання неможливо виконати миттєво. І вони будуть вирішуватися не лише на полях битв». За день до дня перемоги СРСР над Німеччиною президент Путін надіслав підтримуваним Росією сепаратистам телеграму з твердженням, нібито росіяни борються «за звільнення своєї рідної землі від нацистської бруду» та обіцянку, що «перемога буде нашою, як у 1945 році». Російська православна церква публічно підтвердила цю історичну паралель і високо оцінила боротьбу Росії з нацистами.

– Російська влада заперечує злочини та винагороджує військовослужбовців, підозрюваних у масових вбивствах в Україні. Це дає змогу солдатам вчиняти, а російській громадськості – виправдовувати подальші звірства. Органи влади здатні безпосередньо підбурювати громадськість, посилюючи свою пропаганду через контрольовані медіа та сувору цензуру щодо військових тем. Рупорами підбурювальної пропаганди є впливові політичні, релігійні та державні ЗМІ, включаючи самого президента Путіна. З'являється все більше доказів того, що російські солдати усвідомили державну пропагандистську кампанію і цілковито повторюють її зміст.

Зафіксовані такі заяви солдатів:

1. Погрози згвалтувати «кожну нацистську повію»

2. «Полювання на нацистів»
3. «Ми звільнимо вас від нацистів»
4. «Ми тут, щоб очистити вас від бруду» (після публічної страти)
...та інші схожі заяви.

Що відрізняє геноцид від інших злочинів – так це «намір знищити (повністю або частково) певну групу як таку». Цей намір може бути пов'язаний з державою на основі свідчень загального плану, або може бути виведений із систематичної моделі вчинків, спрямованих проти жертви. П'ять актів, що можуть вказувати на подібні наміри:

- вбивство
- заподіяння серйозної шкоди
- навмисне заподіяння фізично руйнівних умов життя
- введення заходів запобігання народженню та примусове переведення дітей до іншої групи

План геноциду. «Генеральний план» хоча б частково знищити українську національну групу може трактуватися як підбурюванням до геноциду, що стимулює нинішнє вторгнення, так і методами, які наводять на думку про військову політику.

Геноцидна модель знищення українців виглядає так:

Масові вбивства. Розслідування встановило, що російські війська системно арештовували українських мирних жителів та влаштовували масові розстріли на окупованій території. Методи вбивства мають певну закономірність: зв'язані руки, катування, постріли в голову з близької відстані. Добре задокументована різанина в Бучі може свідчити про послідовну тактику, яку застосовують російські війська на окупованих територіях. Кількість масових поховань у підконтрольних Росії районах швидко збільшується, що задокументували слідчі та супутникові знімки. Повний масштаб вбивства не буде відомий, доки не буде забезпечено доступ до місць, нині перебуваючих під контролем російських військ.

Умисні напади на укриття, шляхи евакуації та гуманітарні коридори. Російські війська постійно атакують укриття та шляхи евакуації з точністю, що вказує на військовий наказ.

Вбивають та захоплюють мирних жителів в облозі чи окупації.

Обстріли житлових районів (не вибіркове). Російські збройні сили широко застосовували зброю масового ураження або касетні боеприпаси, спрямовуючи їх на густонаселені райони як мінімум у восьми областях України.

Російські військові облоги. Навмисне створення небезпечних для життя умов. Бомбардуючи українців в обложених районах зсередины та ззовні, російські війська одночасно й свідомо створили їм небезпечні для життя умови.

Руйнування життєво важливої інфраструктури. Російські війська діють за подібною схемою, оточивши українські міста: спершу завдаючи ударів по джерелах водопостачання, електроенергії та зв'язку, потім по медичних установах, зернових складах та центрах розподілу допомоги, що також нагадує елемент військової стратегії та політику навмисного нанесення фатальних умов для мирного населення. Ці скоординовані дії спрямовані на позбавлення українців основних потреб і їх блокаду в руйнівних умовах. В свою чергу, це показує, що облоги розраховані на фізичне знищення населення.

Знищення медицини. Станом на 25 травня Всесвітня організація охорони здоров'я задокументувала 248 російських атак на заклади охорони здоров'я України.

Голод як зброя. Російські війська знищують чи вилучають предмети першої необхідності, гуманітарну допомогу та зерно. Наразі вони або знищили, або захопили величезні запаси зерна. Неодноразово блокували або забирали гуманітарну допомогу та заважали евакуації мирних жителів, використовуючи голод як зброю війни.

Умови утримання. Російські війська тримають «арештованих» українців в місцях, де вони позбавлені основних потреб. Це часто призводить до смерті від задухи або голоду.

Згвалтування та сексуальне насильство. Регулярні повідомлення про сексуальне насильство та згвалтування на окупованих територіях свідчать про поширену та систематичну модель: групові згвалтування,

згвалтування в будинках чи притулках, згвалтування батьків у присутності дітей і навпаки.

Примусове переселення українців. Російська влада повідомила про переселення понад мільйона людей з України до Росії з початку вторгнення, у тому числі понад 180 000 дітей. Біженці та чиновники повідомляли, що їх переміщали силою або загрожували їй застосувати. За словами українських чиновників, російське законодавство реформується, аби пришвидшити усиновлення дітей з Донбасу – а українські діти, примусово депортовані до Росії, змушені вчитись російською. Примусове перевезення українських дітей до Росії є актом геноциду згідно Конвенції про геноцид.

Намір знищити українську націю. Вважалося, що намір знищити групу «частково» вимагає націлення на значну чи помітну частину народу. Однак поріг масштабу звірств, спрямованих проти українців, варто оцінювати відносно сфери діяльності або контролю Росії. Російські війська залишили слід зосередженого фізичного знищення після відступу з окупованих територій. Це масові страти (характерні постріли з близької дистанції), катування, руйнування критично важливих об'єктів інфраструктури, згвалтування та ін.

Вибіркове націлювання на українських лідерів або активістів для насильницьких викрадень та вбивств є додатковим свідченням наміру щодо знищення українського народу, оскільки ці публічні фігури є символом своєї національної групи та важливі для її виживання.

Обов'язок запобігати геноциду. Держави мають юридичне зобов'язання запобігати геноциду, як тільки вони усвідомлюють його серйозну загрозу чи ймовірність. Поріг, чітко встановлюється в цій доповіді, був досягнутий. Тепер це не можна заперечувати на державному рівні. Конвенція про геноцид накладає мінімальне юридичне зобов'язання на держави: треба вживати тих дій, які допоможуть запобігати геноциду та захистити громадян України від його неминучої загрози (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/goncharenko/62922542f22f7/>). – 2022. – 28.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Віталій Цокур, військовослужбовець, адвокат, голова громадської організації Осяжний Обрій

Ідея створити Службу військової розвідки і контррозвідки – новий Моссад чи підміна реформи СБУ?

17 травня чимала група депутатів зареєструвала ПЗУ 7380. Яким головним чином пропонують сконцентрувати усі повноваження спецслужб у военній сфері за одним органом на базі ГУР (Головного управління розвідки Міноборони). Шляхом передачі військової контррозвідки від СБУ і розвідки у військовій і дотичних сферах від СЗР (Служби зовнішньої розвідки) до нового відомства.

Назвати цей орган хочуть Служба воєнної розвідки та контррозвідки. Непрямо вбачається розширення штату на 5000 за рахунок кадрів СБУ, СЗР.

Супутньо пропонується пакет змін до закону про КРД (контррозвідувальна діяльність), який передбачено ПЗУ 3196-1 про реформу СБУ. Щодо посилення спроможностей відомств КРД.

Слід зауважити що ідеї передачі військової контррозвідки (ВКРД) від СБУ до ГУР вже виражалися депутатами у зареєстрованому минулого місяця квітня законопроекті 7267, який зустрів альтернативний без передачі але посилення КРД.

В умовах війни, тобто потреби концентрувати зусилля на посиленні відомств секторів оборони і безпеки та запиті суспільства щодо справедливої відповіді ворогу за вчинені звірства шляхом створення мало не карального умовного Моссаду, може здатися на перший погляд логічною, синхронізованою ідеєю.

Однак ПЗУ насправду є дуже шкідливим за змістом та наслідками. Оскільки порушує баланс і принципи здійснення державним апаратом спеціальних функцій (РД, КРД).

Організація діяльності спецслужб в сучасному вигляді з огляду на теорію і практику виходить з декількох принципів яких тут доцільно відмітити наступні.

1. Розвідка і контррозвідка мають здійснюватися окремо одна від одної. Тобто незалежними між собою відомствами без підпорядкування одного іншому.

Попри співзвучність і схожість методів оперативної роботи, ці види діяльності, зокрема:

мають різне спрямування, об'єкт (РД на відомості, КРД на осіб);

мають різний характер (РД – ініціативна, КРД – реактивна);

здійснюються здебільшого на різній території (КРД на території своєї країни, РД за кордоном);

мають різний бажаний кінцевий результат (РД – відомості і бажаний стан речей за кордоном, КРД – безпека і спокій вдома).

Грубо кажучи РД проблеми створює (для іноземних держав), а КРД попереджає схожі проблеми з боку іноземних спецслужб.

Водночас, КРД займаючись протидією і попередженням загроз для нашої нацбезпеки, займається забезпеченням вищих посадових осіб, нашого дипкорпусу і працівників розвідки («прикривають тил»).

Таким чином, маючи власну предметність, РД і КРД можуть здійснюватися окремо. Окремими відомствами.

Оскільки зворотне утворює ризики для обох видів діяльності, зокрема:

може створювати конфлікт інтересів для керівництва та працівників різних напрямків;

обумовлюватиме пріоритизацію однієї функції на шкоду іншій;

деконспіруватиме людський ресурс відомства.

2. Військова розвідка і військова КР суттєво відрізняються від цивільної розвідки і КР. Тому також мають здійснюватися окремо.

Серед станів існування політико-правової організації та суспільства у розрізі безпеки можна виділити принаймні три: воєнний, гібридний і мирний.

Чим відрізняється і що потребується ми достатньо знаємо. На відміну від мирного стану, під час війни завдання держави у сфері безпеки і оборони зрозумілі – знищити ворога і захистити своїх громадян, територіальну цілісність і суверенітет.

У не воєнний час держава, без військової агресії, має захищати національну безпеку та інтереси шляхом протидії прихованому невоєнному впливу на нас іноземних спецслужб. У різних сферах.

Водночас доцільність здійснення РД і КРД у воєнний час не втрачається, а підвищується на рівень умови виживання.

Військова РД (ВРД) зосереджена на виявленні відомостей про плани, наміри ворога включно з керівництвом держави-ворога, ліквідації сил і засобів ворога на його або окупованій території, забезпечення застосування нашого війська проти ворога.

Військова КРД (ВКРД) зосереджена на попередженні військових загроз для сил і засобів нашого війська, попередження розвідувально-диверсійної діяльності, безпеку військового керівництва, ОПК, збереження військової таємниці тощо.

Звідси простий висновок: РД і КРД у воєнний час зосереджена на інших об'єктах, передбачає більший ризик для життя і здоров'я особового складу та методи роботи з більшою мірою допустимого.

Наведене обумовлює потребу існування відмінної від цивільної підготовки кадрів, характеру служби і діяльності, керівництва, менеджменту, використовуваних засобів, фінансування, а відповідно інших, окремих відомств.

Нині це головним чином ГУР та департамент ВКР СБУ. Які нікуди не діваються після закінчення війни а продовжують виконувати свої завдання в умовний період посилення чи послаблення військового потенціалу власної та іноземних країн. А також наявності чи відсутності гібридних загроз.

Підсумовуючи

Таким чином виходить потреба держави в чотирьох окремих спецслужбах для не військової РД і військової, не військової КРД і військової.

Нині ми маємо три відомства які здійснюють ці чотири функції: СЗР, ГУР МО і СБУ.

Вирішити питання належності ВКРД, шляхом виділення у СБУ для окремого органу під крилом Міністерства оборони мала б

реформа СБУ. Але законопроект 3196-1 такого не передбачено, залишаючи це питання відкритим.

Інше питання фактичної ефективності здійснення ВКРД, адже відповідний департамент СБУ не спроможний справлятися в належній мірі зокрема з викликами через величезний особовий склад сектору оборони, зокрема ЗСУ, яке мобілізувало та прийняло в свої лави велику кількість цивільних людей. Що перебувають зі зброєю в зонах бойових дій поруч з нашими військовими.

Однак і ПЗУ 7380 цього питання також не вирішує. Оскільки перебиває нинішній недолік в секторах безпеки і оборони, суттєво більшим і небезпечнішим недоліком, який несе більші ризики.

Інше питання наслідки для СЗР, адже незрозумілим є те, що умовно цивільна розвідка зі штатом до 4300, через передачу військово-технічної сфери до ГУР, втрачає аж 3000 штату. Адже сумнівною видається залученість такої кількості лише в одній зі сфер діяльності.

Водночас таке відношення до відомства в контексті закриття їх власної академії (яка не мала програм підготовки бакалаврського рівня на відміну від академії СБУ), підводить до думки про нерозуміння політичним керівництвом потенційної користі від ефективної роботи не воєнної розвідки.

А також демонструє відношення до реформи СБУ, яка так і не вийшла у 2-ге парламентське читання майже за 3 роки роботи нинішнього скликання.

Тепер же на хвилі запиту на потужну військову розвідку, хочуть малою ціною для самої СБУ розширити їх повноваження у КРД, залишити слідство і стару систему формування, роботи і контролю відомства. Поставивши хрест на реформі.

Натомість створити паралельне відносно СБУ відомство з функціями як РД так і КРД зі значними повноваженнями, які можна використовувати не лише в цілях нацбезпеки і оборони і не лише під час військового стану.

А відтак ПЗУ 7380 суперечить принципам побудови системи спецслужб, що матиме наслідком зниження ефективності військової

контррозвідки і військової розвідки та утворення умов для зловживань (https://censor.net/ua/blogs/3342315/ideya_stvoryty_slujbu_viyiskovoi_rozvidky_i_kontrozvidky_novyui_mossad_chy_pidmina_reformy_sbu). – 2022. – 19.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Мартина Богуславець, виконавча директорка аналітичного центру «Інститут законодавчих ідей»

До 3400 грн штрафу: як хочуть карати порушників комендантської години та режиму світломаскування?

Під час комендантської години українцям заборонено перебувати на вулицях та інших громадських місцях без спецперепусток. Також необхідно дотримуватися режиму світломаскування не лише на підприємствах, а й у житлових будинках.

Раніше до порушників, зокрема, комендантської години, застосовували “креативні” покарання – вручали повістки до військкоматів, змушували віджиматися чи просто перевіряли документи. Тепер же порушників пропонують штрафувати.

У Раді зареєстрували законопроект № 7356, яким передбачається введення низки штрафів за порушення обмежень в умовах воєнного стану.

Автори законопроекту вважають, що таким чином допоможуть усунути реальну загрозу життю і безпеці та забезпечити громадський порядок у війну.

Як хочуть карати порушників?

Штрафувати планують не тільки тих, хто перебуває у громадських місцях або ж вмикає світло у всіх кімнатах під час комендантської години, якщо введений режим світломаскування, а й у випадках порушення встановлених обмежень щодо реалізації алкоголю та лікарських засобів.

Зокрема, штрафи передбачені:

170-510 грн – за порушення комендантської години (перебування у певний на вулицях

та в інших громадських місцях або рух транспортних засобів, без спеціально виданих перепусток або посвідчень);

425-850 грн – за порушення спеціального режиму світломаскування під час дії воєнного стану;

850-1700 грн – повторне порушення упродовж року;

1700 – 3400 грн – порушення комендантської години у межах прикордонної смуги;

1700 – 5100 грн – порушення обмежень щодо реалізації (відпуску) лікарських засобів;

8500 – 17000 грн – порушення обмежень щодо продажу алкогольних напоїв.

Також вчинення правопорушення з використанням умов стихійного лиха, воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій хочуть внести до обтяжуючих обставин.

Нині ж за порушення комендантської години передбачена можливість затримання до трьох діб для встановлення та/або з'ясування обставин.

Світломаскувальний режим: що потрібно знати

Світломаскування – приховування від спостереження повітряним і наземним противником світлових демаскувальних ознак діяльності військ, військових об'єктів, а також населених пунктів, об'єктів економіки та державного управління.

Закон “Про правовий режим воєнного стану” передбачає можливість запровадження військовим командуванням із військовими адміністраціями світломаскувального режиму.

Він необхідний, аби не допомагати ворогу орієнтуватися на місцевості. Військові рекомендують дотримуватися двох режимів світломаскування:

часткового – під час комендантської години (можливе світло в кімнаті, але варто закрити вікно гардинами, не ставити лампи на підвіконня);

повного – під час повітряних атак (вимкнути всі джерела світла – в будинках, вуличне освітлення, магазинні вивіски – у вечірній чи нічний час).

Світломаскування, а також запровадження комендантської години регулюються

Постановою Кабміну «Питання запровадження та здійснення деяких заходів правового режиму воєнного стану».

Рішення щодо часових обмежень комендантської години, а також введення світломаскувального режиму, заборони чи обмеження продажу алкоголю та ін. вводяться у кожному регіоні окремо (https://censor.net/ua/blogs/3342382/do_3400_grn_shtrafu_yak_hochut_karaty_porushnykiv_komendantskoyi_godyny_ta_rejymu_svitlomaskuvannya). – 2022. – 19.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Костянтин Єльченко, радник Центру стратегічних досліджень, ветеран АТО ООС, екс-керівник ВЦА м. Золоте

Коріння зла у виборчому законодавстві

Українське суспільство біжить по колу, яке застелено граблями і постійно розбиває до крові собі лоба, однак забіг продовжується. От і зараз, так же як і у 14-му бажання народу перемогти, а потім ще й пожити в оновленій Україні, натикається на небажання «еліт» перемагати та реформувати державу.

Знову, як і тоді чую голоси начебто розумних людей, які замість того, щоб діяти продовжують ділитися своїми поглядами з владою, благаючи її розпочати реформи.

Дехто продовжує багаторічне листування з Банковою, вимагаючи зняти з посад корупціонерів і відвертих саботажників та замінити їх на гідних. А є й наївні, які мріють про те, що повернуться хлопці з війни і одразу ж наведуть порядок.

Все це було, все це ми вже проходили, і як показав час – все це не працює. Внутрішня контрреволюція, в особі українських «еліт» ніколи не піде на конструктивний діалог з суспільством. У кращому випадку буде імітація дій та створення безліч робочих груп.

Наші вимоги та мрії в голос, викривання корупціонерів, обзивання міністрів дебілами та крики: «Ганьба!» – це саме те, що потрібно контрреволюції. Це її звичне середовище,

вона повністю адаптована до наших настроїв і почуває себе досить впевнено.

«Еліти» знають, що до тих пір поки право першої шлюбної ночі, у вигляді виборчого законодавства, в їх руках, їм не страшні ніякі бунти та майдани. Тому що, по-перше: вони з легкістю розкажуть вам чергову казку про нові обличчя і ви в неї традиційно повірите. В результаті у владі знову опиняться солдати мафії. По-друге: сцени на майданах оплачуються цими ж «елітами», так же як і ті, хто на них стоїть. Тому, шановні, хто в цій ситуації дебіли – вони чи ми, треба ще подумати. Бо, після 2004 року ми вперто вступаємо в одне і теж лайно. Розумні б цього точно не робили, ...а ми робимо.

Досить вже жити тільки мріями. Якщо хочемо нормального життя, то треба вставати з диванів та йти відбирати владу у тих, хто називає себе елітами. І не потрібно чекати хлопців з окопів, вони роблять свою справу на п'ять балів, то давайте і ми зробимо свою, тільки тут у тилу.

Все просто! Потрібно лише солідарно виступити та змусити, чинну владу негайно поміняти правило гри. Коріння зла у виборчому законодавці, це воно встановлює правила по яких у владі можуть бути лише ставленики олігархів, тобто безпринципні бездари.

Наступні вибори у 23-му і вам, тим хто зараз розказує про нову Україну, місця в партійних списках точно не буде. Там знову опиняться однокласники, друзі, фотографи, дітки та подружки з масажистами. Невже ми знову віддамо своє майбутнє в руки цих інфантильних непорозумінь?

Якщо так, то нащо тоді ми вступили в смертельний бій з рашизмом, якщо переможцями будемо не ми, а знову «еліти»? Вони до речі, вже позлітались з евакуацій назад і Україну знову починає поступово накривати звичний морок безвиході.

Чому я наполягаю на негайній зміні виборчого законодавства? Відповідь: що б вже в наступному парламенті раз і назавжди покінчити з олігархічним режимом. Маленьке пояснення: без зміни олігархічної політичної системи на демократичну – це зробити

неможливо. Для цього необхідно провести відповідні зміни в Конституції України. А щоб це стало можливим, треба мати в Раді, якщо не конституційну більшість, то принаймні потужну фракцію. А щоб її мати, необхідно потрапити в Раду.

А з цим, якраз велика проблема. Без, нового закону про вибори, який запровадив би, крім іншого і жорсткі фільтри для кандидатів, національно стурбованим політикам ходу туди нема.

Коли закінчиться війна і ми переможемо, ви будете здивовані тим, скільки з'явиться нових героїв.

Вони будуть стукати у груди, пропонуючи себе у владу. Тільки ці герої точно не були у складі підрозділів ЗСУ чи НГУ в Рубіжному, Попасній чи Маріуполі. Вони не ризикували життям доставляючи на передок необхідне, вони ніколи не критикували владу і не викривали злочинців, проте вони регулярно селфілись на безпечній відстані від фронту.

В наступний парламент потраплять саме вони. Чому? Тому, що закон написаний під них, тому що, використовуючи метафору, право першої барачної ночі за ними. Здивований поведінкою представників позасистемної опозиції, які цього не розуміють і продовжують займатися марнославством. Замість того, щоб поки ще є час, разом з народом створити умови для потрапляння у владу тих, хто знає, вміє і може (https://censor.net/ua/blogs/3342882/korinnya_zla_u_vyborchomu_zakonodavstvi). – 2022. – 21.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Виступи Зеленського і Дуди, депутати в укритті, воєнний стан і мобілізація до 23 серпня, стоп російським та білоруським лікам, захист прав дітей, підтримка україномовних аудіокнижок, денонсація угод з РФ та СНД, – детально про всі прийняті у Раді закони 22 травня

22 травня пленарне засідання Верховної Ради розпочалось із промов президента України Володимира Зеленського та лідера нашого братського польського народу президента Анджея Дуди, який символічно став першим очільником іноземної держави, хто очолював в Раді з початку широкомасштабної війни.

Зеленський запропонував закон про особливий статус поляків в Україні, дзеркальний повній підтримці українців у Польщі та надав статус міста-рятівника польському місту Жешув, який став хабом військової допомоги Україні.

Дуда виступив з ініціативою нової посиленої угоди про добросусідство між нашими країнами, відзначив мужність українців та зголосився посилити підтримку європейської та євроатлантичної інтеграції України.

Депутати вперше з початку війни змушені були близько години перебувати в укритті через повітряну тривогу, а тому встигли прийняти лише 13 законів та одну постанову в цілому, а також 2 законопроекти за основу. Про їх зміст – нижче.

1-2. Законами 7389 та 7390 затвердили Укази Президента і продовжили воєнний стан та строк проведення загальної мобілізації в Україні на 90 діб – до 23 серпня 2022 року.

3. Законопроект 7337, прийнятим за основу, запропонували вдосконалити порядок виплати пенсій військовослужбовцям, закріпивши виплату пенсії не пізніше кінця місяця за який вона виплачується, а також скасувавши монополію Ощадбанка та дозволивши пенсіонеру самому вказувати місце фактичного проживання і місце виплати пенсії.

4-8. Законами 0074, 0084, 0145, 0146, 0150 вийшли з угод СНД про співпрацю в боротьбі з незаконною міграцією, про спільний аграрний ринок, про увічнення пам'яті про мужність народів у Великій Вітчизняній війні 1941-45 років, а також з угоди про уникнення подвійного оподаткування із росією та ратифікували два договори з Міжнародним банком реконструкції та розвитку про підвищення стійкості нашої енергосистеми та встановлення гібридних систем виробництва електроенергії на Укргідроенерго на 177 та 34 млн доларів США.

9. Врахували пропозиції Президента до Закону 7214 про визнання росії державою-терористом, що вчиняє геноцид, та заборону використовувати латинські літери Z, V, офіційну символіку та емблеми збройних сил рф в частині розширення кола випадків використання відповідної символіки з легітимною метою: в експозиціях музеїв, виставках, бібліотечних фондах, в науковій діяльності та підручниках, під час викладення або історичної реконструкції подій, а також в частині запровадження заборони на утворення і діяльність громадських об'єднань, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави.

10. Законом 7200 встановили, що під час воєнного стану представниками евакуйованих до цілодобових закладів дітей до їх повернення в Україну або до моменту возз'єднання із сім'ями є керівники або уповноважені працівники цих закладів або особи, призначені органом опіки та піклування за місцем розташування закладу, проте ці особи не матимуть повноважень щодо житлових, майнових прав, згоди на усиновлення та зміну громадянства дитини.

11. Законом 7395 відтермінувати на 3 місяці (до 27 серпня) набрання чинності заборони розташовувати стаціонарні рекламні конструкції у межах території пам'яток (крім археології), зон охорони історико-культурного заповідника, історичних ареалів населених місць (через неможливість заміни застарілого парку конструкцій, зменшення розміру форматів, впорядкування конструкцій на фасад будівель, уніфікація типів конструкцій тощо).

12. Законом 7313 обмежили обіг в Україні вироблених у рф чи білорусі лікарських засобів та простимулювали відмову від поставок товарів з цих країн в усьому світі, надали органу реєстрації на період дії воєнного стану + 3 місяці право скасовувати реєстрацію відповідних ліків, а Уряду – право тимчасово зупиняти експорт лікарських засобів у разі їх дефіциту в Україні.

13. Законом 7361 збільшили строк повноважень тимчасового складу

Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти на час воєнного стану + 6 місяців до обрання нового складу цього агентства.

14. Законопроектом 7293, прийнятим за основу, запропонували врегулювати функціонування професійно-технічної освіти, зокрема, дозволити здобувати її без одночасного здобуття повної загальної середньої освіти, спрямовувати освітні програми на здобуття як повних, так і часткових професійних кваліфікацій, дозволити безоплатно впродовж життя здобувати профосвіту за іншими професіями через 3 роки після попередньої освіти за наявності страхового стажу від 2 років та вільних місць після зарахування здобувачів першої профосвіти, скасувати прив'язку до реєстрації місця проживання особи до території відповідної територіальної громади; ліквідувати чи реорганізовувати комунальні (ex-державні) заклади профосвіти лише за погодженням з МОН та об'єднанням роботодавців.

15. Законом 5876 звільнили від ПДВ постачання, виготовлення та розповсюдження україномовних аудіокнижок та їх електронних примірників.

16. Постановою 7073 взяли до відома Звіт ТСК по захисту прав дитини, спрямувавши його Президенту, Прем'єр-міністру, міністерствам Уповноваженим Президента та ВР з прав людини, правоохоронним органам для відповідного реагування та інформування ВР про вжиті заходи у місячний строк (https://censor.net/ua/blogs/3343035/vystupy_zelenskogo_i_dudy_deputaty_v_ukrytti_voyennyi_stan_i_mobilizatsiya_do_23_serpnya_stop_rosiyiskym). – 2022. – 22.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олег Рибальченко, аналітик ГО «Всеукраїнське об'єднання «Антикорупційний блокпост»

Російська компанія заробляє на відбудові зруйнованих росіянами українських міст

Російсько-українська війна спонукала Верховну Раду України прийняти Закон «Про

примусове вилучення об'єктів власності Росії».

Починаючи з 2014 року, коли Росія анексувала Крим та розпочала війну на Донбасі, і експертне середовище, і громадські активісти заповзято обговорювали необхідність прийняття такого закону. Проте, тодішня влада не спромоглась на такий крок. Санкції щодо російського бізнесу у ті часи були вибірковими і не мали масового характеру.

Життя змінилося 24 лютого 2022 року, коли наша країна зазнала повномасштабного воєнного вторгнення північного сусіда.

Кривава, злочинна війна змушує нас розповісти про один російський бізнес-кейс, який промовисто ілюструє трагічність і невимовну абсурдність ситуації.

Російська «Група «Поліпластик» на теренах України представлена ТД «Євротрубпласт», Рубіжанським Трубним заводом (РТЗ) і Калуським трубним заводом (КаТЗ), які нині формально належать міжнародній Групі «Radius Systems». До речі, місто Рубіжне Луганської області російські орки нещодавно стерли з лиця землі. Співвласники та керівники «Поліпластика» – Мирон Горіловський та Валентин Буяновський, за даними британського комерційного реєстру, є резидентами Великобританії.

Станом на 29 грудня 2019 р. до холдингу Radius Group входило 19 компаній в США, Китаї, Великій Британії, Латвії, Австрії, Польщі та інших країнах. А 2021 року Група «Поліпластик» розширилась до 26 заводів. Підприємства нині працюють в росії, білорусі, Казахстані. Функціонує також розгалужена мережа торговельних структур та філіалів – 38 структурних підрозділів. Річна виручка «Поліпластику», за даними компанії, у 2021-му склала 60 млрд руб. (близько \$750 млн).

Довірена особа групи російських компаній в Україні – Ігор Стрілець, який впродовж років керує українськими активами російської групи і є одним із співзасновників підприємств.

Робота групи «Поліпластик» в окупованому Криму

Група Поліпластик віддавна займає антиукраїнську позицію. Так 2014 року, відразу

після захоплення Криму, компанія створила торгові дома і будівельні-монтажні організації на території окупованого Криму. Російські бізнесмени реалізують пластмасові труби і прокладають з них трубопроводи. Більше того, 2021 року мав місце міжнародний скандал за участю Групи компаній «Поліпластик». Компанія будувала Бештерек-Зуйський водогін на території тимчасово окупованого Криму. Для виконання держконтракту на будівництво цього об'єкту в Криму група компаній використовувала окрему юридичну особу. Причина проста: власність «Полипластиком» оформлено через кіпрські компанії Radius Systems Holdings Ltd і APG Polyplastic Group Ltd і потрапляння ГК під європейські санкції може серйозно зашкодити бізнесу.

Офіційно, проектно-пошукові та будівельно-монтажні роботи на об'єкті «Бештерек-Зуйський водозабір» вела московська компанія ТОВ «Современные системы реновации». Два держконтракти на загальну суму 1,5 млрд рублів були укладені в лютому 2021 року, але фактично роботи почалися раніше – в жовтні 2020 року.

На водонапірній станції в Сімферополі було встановлено обладнання компаній Siemens та Grundfos. Постачання таких насосів серед іншого обладнання в Крим європейським компаніям заборонено постановою Ради Європи №692/2014. Рішення про обмежувальні заходи у відповідь на незаконну анексію Криму та Севастополя ухвалено 23 червня 2014 року.

Попри діяльність в окупованому Криму, компанія продовжує свою діяльність і в Україні.

Діяльність групи компаній «Поліпластик» в Україні

Лише, за 2016 рік російські виробники ввезли в Україну полімерних труб, за заниженими (демпінговими) цінами, для зовнішніх мереж водопостачання і водовідведення, газопостачання, гарячого водопостачання і опалення на загальну суму майже 50 млн грн. Проаналізувавши інформацію, що міститься у «Віснику державних закупівель» з 2008 по 2017 рік, можна дійти висновку, що Група «Поліпластик», через свої афілійовані структури стала переможцем державних тендерів на

загальну суму 2,76 млрд. грн., або 240 млн. \$ США. З 2011 по 2014 роки вітчизняні обласні та міськгази придбали у російських бізнес-структур поліетиленові труби для газопостачання на сумі 344 032 76 грн. (майже 42 млн. дол. США).

Російська компанія заробляє на відновленні Ірпеня

Російська компанія продовжує працювати в Україні і під час війни, навіть бере активну участь у відбудові звільнених українських міст. Про те, що росіяни накоїли в Київській області, зокрема в Бучі та Ірпені, знає весь світ. Моторошні кадри зруйнованих містечок та фото тисяч розстріляних мирних мешканців облетіли весь світ. В місті Ірпені загарбники також зруйнували матеріальну та ремонтну базу підприємства «Ірпіньводоканал», пошкодили системи водопостачання та водовідведення. Для того, щоб якнайшвидше відновити водопостачання, нещодавно було прокладено водогін з Києва до Ірпеня, протяжністю 7 км.

Фінансування проєкту здійснювалось за підтримки благодійних організацій – зокрема, Міжнародного Комітету Червоного Хреста в Україні, який надав понад 20 млн. грн. За ці кошти закупили труби, зварювальні апарати, два екскаватори та оплатили виконання робіт. Постачальником ПЕ-труб став Калуський трубний завод, який реалізує продукцію через керуючу компанію – Торговий дім «Євротрубпласт», що входить в орбіту власності російської групи «Поліпластик» Мирона Горіловського та Валентина Буяновського.

Виходить так, що можна прийти в мирну країну, руйнувати міста, вбивати людей, а потім ще непогано заробити на відбудові.

Після сумного досвіду 2014 року, дуже не хочеться наступати на ті ж граблі. Не покаране зло завжди повертається. Після всіх жахів, які принесла Російська Федерація в нашу країну, будь-який бізнес, який працює в Україні та має російське коріння повинен втратити будь яку перспективу – раз і назавжди (https://censor.net/ua/blogs/3343164/rosyiska_kompanya_zaroblya_na_vdbudov_zruyinovanih_rosyanami_ukranskikh_mst). – 2022. – 23.05)

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олександр Неберикут, аналітик Громадянської мережі ОПОРА

Порятунок місцевого самоврядування у часи війни

Система місцевого самоврядування, яку Україна ретельно вибудовувала протягом останніх шести років, зараз проходить чи не найсерйозніше випробування на стійкість. Питання навіть не в тому, в якому стані перебуватиме місцеве самоврядування на момент завершення війни, за декілька місяців чи років. Закладений реформою запас міцності достатній для того, щоб швидко відтворити успішні практики децентралізації і моделі належного управління навіть після дестабілізації всієї системи. Зараз головне питання полягає в тому, чи можливо зберегти дієдатне й ефективне місцеве самоврядування в умовах затяжної війни.

Актуальна стратегія парламенту щодо переформатування місцевого самоврядування нагадує роботу енергетиків чи надзвичайників із відновлення критичної інфраструктури – не знаєш, куди «прилетить», але готуєшся до всього. Так, власне, з'явився перший важливий законопроект (№7153), який мав розв'язати проблему керованості держави в умовах воєнного стану. Поспіхом підготовлений і внесений 13 березня у парламент документ був безпосередньою реакцією на драматичні події перших тижнів війни. В цей час рашисти почали цілеспрямовано тероризувати місцевих голів і депутатів на півдні України та вчиняли жорстокі вбивства в Київській області. Херсон уже перебував під окупацією російських загарбників, і все йшло до того, що така сама доля спіткає Чернігів, Суми та Харків. Існувала реальна загроза паралізації роботи представницьких органів влади різних рівнів (у тому числі парламенту) – депутати не зможуть збиратися і оперативно приймати рішення. Законопроект №7153 мав урятувати ситуацію, надавши розширені повноваження Уряду в сфері прийняття законів і можливість

головам громад приймати одноосібні рішення. Однак на момент, коли законопроект був проголосований і чекав на підпис Президента, обставини знову змінилися. Парламент налагодив ефективну роботу, а українська армія від оборони перейшла до звільнення Київської, Чернігівської, Сумської й Харківської областей. Президент не підписав законопроект, оскільки початкова ідея втратила привабливість.

Весь цей час у владних кабінетах продовжували шукати такий формат управління територіями, який одночасно задовольняв би дві протилежні вимоги. З одного боку, він має запобігати використанню органів місцевого самоврядування на захоплених РФ територіях для легітимізації російського окупаційного режиму. Йдеться не лише про ризики колабораціонізму, а й насамперед про загрозу застосування репресій до місцевих посадовців і депутатів, які відмовляються від добровільної співпраці. З іншого боку, законопроект повинен забезпечувати можливість функціонування органів місцевого самоврядування, які перебувають на відносно безпечних територіях, можуть продовжувати роботу і якісно виконувати свої функції в умовах режиму воєнного стану. Те, як важко було знайти цей баланс, показала затяжна дискусія навколо законопроекту №7269 щодо функціонування місцевого самоврядування у період дії воєнного стану. Між бажанням зберегти місцеве самоврядування попри обставини і тотально перебудувати усю систему депутати зупинилися посередині. Закон, підписаний Президентом минулого тижня, – це важливий, але проміжний результат політичного компромісу між парламентськими фракціями щодо майбутнього місцевого самоврядування. Парламентарі зійшлися на варіанті, який передбачає збереження місцевого самоврядування на всіх рівнях, але з поступовим вибудовуванням одноосібної і централізованої системи прийняття рішень на базі місцевих голів і начальників військових адміністрацій.

У перспективі не слід відкидати повернення до більш радикального сценарію.

За ним на відносно безпечних територіях відбудеться фактичне згорання місцевого самоврядування на рівні областей і районів та збереження суто декоративних повноважень представницьких органів (місцевих рад) на рівні громад. Таким чином, усі важелі управління остаточно перейдуть до вертикалі військових адміністрацій. Ради громад позбудуться всіх повноважень у частині кадрової, бюджетної політики, формування та контролю виконавчих органів, управління майном. Лояльні до держави посадовці та службовці органів місцевого самоврядування зможуть продовжувати виконувати свої функції хіба що у структурі військових адміністрацій. За таким сценарієм місцеве самоврядування на тимчасово окупованих територіях узагалі ліквідують до кращих часів.

Зараз точно зрозуміло лише одне: що довше триватиме воєнний стан, то коротшим ставатиме повідець, на якому держава тримає місцеве самоврядування.

Що ми маємо зараз? Від початку війни в Україні система місцевого самоврядування опинилося в тіні військових адміністрацій. Це стосується абсолютно всіх регіонів, а не лише територій, де тривають бойові дії чи які перебувають під тимчасовою окупацією. Звісно, деякі місцеві голови залишаються хедлайнерами щоденних подій, органічно поєднуючи в собі ролі військових доповідачів, соціальних психологів і кризових менеджерів. Однак ми відвикли бачити мерів міст у їхньому звичному амплуа – локомотивів змін і диригентів політичного процесу на локальному рівні. Місцевим депутатам ще важче – їхня роль у запропонованій системі управління стає все більш декоративною. Доводиться звикати, що місцеві ради перетворюються на вітрину, яка нагадує про старі мирні часи, коли публічна політика і міжпартійні дискусії були можливими і важливими.

Військові адміністрації діють в усіх без винятку регіонах на базі обласних і районних державних адміністрацій, а також Київської міської адміністрації. На зміну військово-цивільним адміністраціям (ВЦА) на Донеччині та Луганщині теж прийшли

військовій адміністрації. Всі голови державних адміністрацій (і ВЦА) автоматично стали начальниками відповідних військових адміністрацій. У сфері безпекових питань усі військові адміністрації підпорядковуються Генштабу ЗСУ, в інших напрямках їх діяльність координує Уряд. Формально обласні і районні ради продовжують функціонувати, але тільки там, де обласні центри не окуповані, і до того моменту, коли Верховна Рада прийме рішення про припинення повноважень цих рад.

Для створення військових адміністрацій у межах окремих населених пунктів (громад) застосовано інший підхід, відмінний від рівня областей чи районів. По перше, такі адміністрації утворюють вибірково, а не всюди, і лише у випадках, коли органи і посадові особи місцевого самоврядування не можуть здійснювати покладені на них повноваження або у разі наявності фактів порушення сільським, селищним, міським головою Конституції чи законів України. Наприклад, Президент своїми указами створив військові адміністрації у Гостомелі (Київська область), Костянтинівці (Донецька область), Коростені (Житомирська область), Токмаку (Запорізька область) та інших громадах. По друге, начальником військової адміністрації не обов'язково призначають голову місцевого ОМС. Іншими словами, у громаді одночасно може бути і начальник ВА, і голова. Якщо в громаді утворено ВА, її керівник підпорядковується начальнику районної військової адміністрації. По третє, одним із наслідків утворення ВА в громаді може бути припинення повноваження органів місцевого самоврядування (ради, виконкому, голови) на користь начальника ВА. Для цього Верховна Рада за Поданням Президента має прийняти окреме рішення про те, що начальних ВА громади, крім власних повноважень, здійснює повноваження місцевої ради, голови та виконкому і йому підпорядковується весь апарат ОМС. Найближчим часом ми можемо побачити цілу низку таких рішень.

Таким чином, на базовому рівні місцеве самоврядування все ще залишається в переважній більшості громад (там, де не

утворені військові адміністрації населених пунктів). При цьому роль місцевих рад у будь-якому випадку обмежена, а роль голови громади в прийнятті одноосібних рішень зростає. Це стосується затвердження тимчасової структури виконавчих органів, призначення без конкурсу керівників комунальних установ та організацій, ліквідації незаконно розміщених тимчасових споруд, виділення бюджетних коштів на потреби ЗСУ.

Після закінчення воєнного стану Верховна Рада може прийняти рішення про поновлення роботи органів місцевого самоврядування у разі усунення загроз для безпеки та правопорядку на території області. В іншому випадку начальники військових адміністрацій продовжуватимуть здійснювати повноваження до обрання нового складу рад або до моменту, коли їм на зміну прийдуть військово-цивільні адміністрації.

У ситуації, коли тимчасовий воєнний стан може тривати нескінченно довго, треба дати шанс місцевому самоврядуванню продовжувати функціонувати, насамперед у відносно мирних регіонах. Відтворити попередній баланс повноважень між головою громади і радою навіть в умовах мінімальних безпекових ризиків буде значно простіше, ніж відновити місцеве самоврядування шляхом виборів. Звісно, місцеве самоврядування не справиться з відновленням територій без активної участі держави. Однак виключити місцеве самоврядування з процесу управління у період воєнного стану означає відрізати основний канал зворотного зв'язку між громадою і владою. Щодо тимчасово окупованих та найбільш вразливих для нападу РФ територій, то тут введення військових адміністрацій є чи не єдиним способом захисту місцевого самоврядування від його делегітимізації чи дискредитації.

Детальніше про «парламентські ігри» з місцевим самоврядування дивіться в онлайн-обговоренні «Міське самоврядування під час війни: ключові трансформації повноважень і практик» (https://censor.net/ua/blogs/3343311/poryatunok_mstsevogo_samovryaduvannya_u_chasi_vyini). – 2022. – 23.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Ольга Решетілова, координатор у «Медійна ініціатива за права людини»

Законопроект 7351 «про розстріл військовослужбовців»

Оскільки маю безліч запитів на коментарі, я відповідати не встигаю, пишу відразу всім.

Так, законопроект уже 7351 «про розстріл військовослужбовців» відкликано з парламенту. Так, сталося це після того, як протягом двох днів ми піднімали і ставили на вуха всіх, хто може вплинути на цей скажений принтер у вигляді окремих депутатів і депутаток оборонного комітету. Публічність інформації ми відклали на сам кінець вимушеної адвокаційної кампанії, бо ми, на відміну від авторів законопроекту, дбаємо про національні інтереси і думаємо про наслідки.

І так, правильна реакція влади на помилку – це добре. Хоча, звісно, краще, щоб цих помилок не було взагалі. Але маю низку питань. Про них нижче.

Хто пропустив – проєкт 7351 передбачав виключення із чинної норми Статуту внутрішньої служби ЗСУ обмежувальної умови щодо застосування зброї начальниками проти підлеглих військовослужбовців, «при цьому не заподіюючи смерті військовослужбовцю».

1. Бачу, багато хто пише, що це лише формальність, мовляв, український офіцер ніколи не буде вбивати своїх підлеглих. Ви знаєте, це дуже шкідливий міф. Я особисто знаю кількох командирів, які в критичній ситуації навіть бровою не поведуть. І повірте, деякі з них – дуже ефективні командири і користуються, так би мовити, попитом у командування. Але суть змін, які ще не сталися з українською армією, але обов'язково стануться і які її раз і назавжди відріжуть від совкового минулого, – це те, що армія має бути побудована на лідерстві, авторитеті і повазі до командира. А не на силі. Про це ми з вами говорили тут десятки разів і ще будемо говорити, але не зараз.

2. Цей законопроект пройшов розгляд оборонного комітету ВР без зауважень.

Взагалі. А внесла його на розгляд голова підкомітету з запровадження цінностей і стандартів НАТО. Нічого не казатиму вам про те, що нічого спільного ні з натівськими, ні з загальнолюдськими цінностями ця творчість немає. Це вам просто ремарка до якості роботи парламенту під час воєнного стану. І це стосується всіх фракцій.

3. Так, проєкт відкликано. Але сам факт цієї ідеї, по-перше, абсолютно відповідає фейкам, які постійно поширює російська пропаганда про Збройні сили, по-друге, сильно деморалізує українських військових. Особливо тих, хто до лав війська став зовсім нещодавно і без того в шоці від армійських буднів. А ще більше – їхніх рідних, які й без того на межі нервового зриву. Молодці, підлили масла.

4. Законотворчість окремих осіб останнього часу має своє коріння. Це коріння простягається до тих, кому дуже кортить, я би сказала, свербить останнім часом монополізувати оборонну сферу під себе. А якщо ще глибше копнути – то це наслідок фаворитизму на Банковій, коли окремим любімчикам надто довго сходять з рук всі балощі. І якщо навіть така близька загроза захоплення ворогом самого Президента не принесла йому розуміння, що сфера безпеки і оборони – це не жарти, нею повинні займатися професіонали, то я вже не знаю, що тут допоможе (https://censor.net/ua/blogs/3343515/zakonoprokt_7351_pro_rozstrl_vyiskovoslujbovtsv). – 2022. – 24.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Олександр Чабаненко, директор Програми Право Українського інституту майбутнього, адвокат

В Офісі президента підтримали наявність загроз від Міжнародного кримінального суду для України

ЗМІ пишуть, що заступник керівника Офісу президента України заявив, що ратифікація Україною Римського статуту, який лежить в основі діяльності Міжнародного кримінального

суду, – не на часі, як мінімум, допоки Україна не переможе у війні.

Він додав, що, «згідно з Римським статутом, спеціальні компетентні органи іноземних країн отримують купу заяв країни-агресора про начебто (я наголошую – начебто) злочини, які вчиняються нашими військовими. І той самий Міжнародний кримінальний суд зобов'язаний буде давати оцінку цим подіям».

Ми про ці та інші небезпечні наслідки для України та українців від ратифікації Римського статуту та взагалі від діяльності Міжнародного кримінального суду, вказували неодноразово.

В тому числі, і про гарантоване Римським статутом право будь-якої особи (включаючи держави, які не є підписантами Римського статуту, як рф) надавати будь-які документи та матеріали в МКС в якості «доказів».

Добре, що у владі, начебто, ці доводи почули. Хоча й на восьмому році війни.

Люди, які просують МКС в Україну, не розуміють або свідомо ігнорують ряд моментів.

1. Міжнародний кримінальний суд, скоріше за все, не зможе притягнути до відповідальності жодного рашиста, як і жодного білоруського громадянина.

2. Звернення України до МКС 2015 року щодо Криму та Донбасу неконституційні через те, що були зроблені без/до внесення змін до Конституції України.

3. Є питання, наскільки МКС в принципі може розглядати злочини на інших територіях крім Криму та Донбасу, адже звернень щодо інших «ситуацій» від України не було.

4. МКС, згідно з його статутом, задіюється тільки тоді, коли наші правоохоронні чи судові органи не можуть, або не хочуть притягати до відповідальності осіб, а цього немає й близько.

5. Вся його попередня практика свідчить, що МКС – недієздатна структура, а його активність в Україні – більше схожа на самопіар, авторитет його в світі дуже низький, а 2 мільярди доларів які були йому виділені за майже 20 років «роботи» (та всього 3 засуджених за цей час) давно скінчилися...

6. Прийнятий в травні закон про взаємодію з МКС, при всій повазі, не відповідає Конституції України.

А якщо закон не відповідає приписам Конституції України, то норми Конституції застосовуються напрямку.

Для цього навіть не потрібне рішення Конституційного суду.

І суди цим правом активно користуються.

Для притягнення до кримінальної відповідальності верхівки рф та республіки білорусь необхідно в найкоротші строки створити спеціальний міжнародний воєнний трибунал.

Про це ми заявляємо постійно починаючи з 25 лютого, тобто з другого дня відкритої агресії рф проти України.

При тому, ще раз хотілося б звернути увагу на те, що, на нашу думку, цей трибунал, крім вирішення питань декомунізації, десталінізації, заборони агресорам мати озброєння масового знищення, репарацій на користь народу України та покаяння, має засудити ідеологію «русского міра» (рашизм).

Не можна допустити, щоб вказані питання залишилися без уваги, а створення вказаного трибуналу затягувалося (https://censor.net/ua/blogs/3344041/v_ofs_prezidenta_pdtrimali_nayavnst_zagrozd_vd_mjnarodnogo_krimnalnogo_sudu_dlya_ukrani). – 2022. – 26.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Мартина Богуславець, виконавча директорка аналітичного центру «Інститут законодавчих ідей»

Депутати придумали, як безперешкодно їздити за кордон: нові законопроекти в Раді

Для чоловіків призовного віку виїзд за кордон на час війни обмежений. Президент Зеленський недвозначно відповів на петицію громадськості.

Натомість народні депутати планують вирішити для себе питання безперешкодного перетину кордону.

Про це – законопроект № 7383. Його авторами виступили 60 нардепів.

Що передбачає законопроект?

Наразі парламентарі теж можуть перетинати кордон із дипломатичними паспортами. Однак ці паспорти мають зберігатися в МЗС і видаватися тільки на час службового відрядження. Крім такого паспорту, в них можуть вимагати інші документи, що підтверджують офіційну поїздку.

Законопроект же передбачає низку змін, які дозволять нардепам вільно їздити в інші країни, без офіційних приводів і без оформлення службових відряджень.

Зокрема, у Раді планують:

видати дипломатичні паспорти “на руки” депутатам (збереження документу у народних депутатів до припинення повноважень);

заборонити вимагати в обранців, які перетинають кордон із диппаспортом, будь-які інші документи;

“обійти” Указ Президента, яким передбачено після відрядження повернення паспорта до МЗС.

Тобто це не просто можливість мінімізації бюрократії для офіційних відряджень, а схема під час війни їздити на відпочинок, у подорожі, на фестивалі і бізнес-події.

Зважаючи на кількість авторів, у прийнятті законопроекту зацікавлена велика частина парламенту.

Однак така законодавча діяльність задля власної “недоторканості на кордоні” і можливі наслідки не додають хорошого для іміджу нашої країни, до якої зараз прикута увага світу.

Що ще нового в Раді?

Серед нових законопроектів – податки для російської церкви. Проектом № 7403 пропонують скасувати статус неприбуткової організації для релігійної організації, керівний центр якої знаходиться в росії. Натомість пропонується відновлення податку на прибуток для такої церкви з першого дня наступного місяця після виключення з Реєстру неприбуткових установ та організацій.

Законопроект № 7405 передбачає включення учасників бойових дій до виборчих списків. Зокрема, йдеться про включення до кожної 5-ки виборчих списків мінімум 2 учасників бойових дій на виборах народних депутатів, до місцевих рад та про 30% учасників бойових дій

у загальній кількості кандидатів, які висуває партія. Однак такі зміни пропонують лише на 5 років після завершення війни.

Зважаючи на авторство ініціативи – подана лише одним нардепом Георгієм Мазурашу, який був у числі тих, хто пропонував розстріл дезертирів, позбавлення громадянства за виїзд за кордон і “лагідну” мобілізацію – законопроект більше нагадує популістичну ідею та спробу набрати політичні бали.

Ми продовжуємо аналізувати законопроекти та закони війни, аби повідомляти суспільство про корисні й ризикові ініціативи (https://censor.net/ua/blogs/3345083/deputaty_prydumaly_yak_bezpereshkodno_yizdyty_za_kordon_novi_zakonoprojekty_v_radi). – 2022. – 31.05).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Павло Фролов, народний депутат України від фракції «Слуга народу»

Виступ Президентки Словаччини, звільнення Денисової з посади Уповноваженого з прав людини, 287 мільярдів гривень на ЗСУ, інших силовиків та соцзахист українців, нове свято День Української Державності (28 липня), виключення рф з ЮНЕСКО, провал законопроекта про дистанційне пленарне засідання – детально про усі прийняті рішення Верховної Радою 31 травня

Законом 7413 збільшили на 287 млрд грн фінансування і видатки держбюджету зі спрямуванням цих коштів, зокрема, Міноборони для ЗСУ – 166 млрд, МВС – 76 млрд (в т.ч. Нацпол-28, Нацгвардія-25, Держприкордонслужба-8, ДСНС-13), СБУ – 2,8 млрд, ГУР Міноборони – 0,9 млрд, Служба зовнішньої розвідки – 0,6 млрд, Держспецзв’язку – 0,5 млрд; соцзахист населення – 38 млрд (в т.ч. 20-пенсії, 12-допомога для ВПО, 6-єПідтримка), 1,5 млрд – резервний фонд із віднесенням до доходів надходжень (грантів) від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ.

Законопроектом 7363, прийнятим за основу, запропонували визначити форми державної

підтримки волонтерської діяльності та додаткові напрями волонтерської діяльності щодо надання допомоги для подолання наслідків військової агресії рф проти України та інших, а також поширити норми про розмір та порядок виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі або інвалідності волонтера внаслідок поранення на тих волонтерів, що здійснюють діяльність з протидії збройній агресії рф на всій території України.

Законопроектом 7364, прийнятим за основу, запропонували виключити з оподаткованого доходу волонтера доходи у вигляді витрат неприбуткової організації на проведення медичного огляду, вакцинації та інших лікувально-профілактичних заходів волонтера, витрати на відрядження волонтера (проїзд, проживання, харчування, телефонні розмови, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд, обов'язкове страхування, інші документально оформлені витрати), а також не включати ввезення гуманітарної допомоги до розрахунку суми для реєстрації платником ПДВ.

Постановою 7394 звернулись до Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) щодо позбавлення рф статусу держави-члена цієї організації.

Законом 7401 простимулювали легальне виробництво спирту етилового, зобов'язавши обладнати усі місця отримання, відпуску у виробництво спирту, а також продукції з використанням спирту витратомірами, зареєстрованими в Єдиному державному реєстрі, або засобами обліку виробленої продукції, запровадивши штрафні санкції за недотримання вимог та відсутність рівнемірив-лічильників рівня пального; крім цього, на період воєнного, надзвичайного стану на акцизних складах з виробництва біоетанолу дозволили виробництво та зберігання інших видів спирту етилового за наявності відповідної ліцензії, а також дозволили виробляти спирт етиловий неденатурований, спирт етиловий денатурований або біоетанол за наявності ліцензії хоча б на один з цих видів спирту.

Законом 7347 обмежили доступ до відомостей про фінансову діяльність українських

підприємств суб'єктів аудиторської діяльності з бенефіціаріями рф та простимулювали аудиторську діяльність в період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення, зокрема, зупинення вимоги щодо стажування кандидатів у аудитори, спрощення порядку атестації осіб із відповідним стажем від 3 років, зменшення фінансового навантаження на аудиторів, зупинення проведення перевірок тощо.

Законопроектом 7325, прийнятим за основу, запропонували зупинити на час воєнного стану положення законів щодо загальної середньої освіти в частині тривалості освітнього процесу не менше 175 навчальних днів, граничної верхньої межі кількості учнів у класі, зміни типу, ліквідації закладу у сільській місцевості, прав засновника державного чи комунального закладу продовжити без проведення конкурсу строк дії строкового трудового договору (контракту) з керівником на строк не більше ніж на 6 місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану.

Законопроектом 7367, прийнятим за основу, запропонували зобов'язати ЗМІ забезпечувати відряджених в зону бойових дій та окуповану територію журналістів засобами захисту (броніками) та медичними аптечками, запровадити обов'язкове страхування життя і здоров'я журналістів при виконанні завдань на війні та ТОТ, а також зафіксувати в обсязі 50 неоподатковуваних мінімумів для працездатних осіб (124 тис грн станом на зараз) розмір допомоги журналістам у разі поранення.

Постановою 7332 схвалили та внесли на розгляд РНБО пропозиції щодо застосування санкцій та персональних обмежувальних заходів проти 8 представників Російської православної церкви, зокрема, патріарха Кирила, митрополитів Іларіона – керівника відділу зовнішніх зв'язків, Тихона – духовника в.путна, протоієрея Балашова – заступника Іларіона, проповідника-телеведучого Андрія Ткачова.

Законопроектом 6485, прийнятим за основу, запропонували усунути бар'єри на шляху до широкомасштабної реалізації проектів з термомодернізації житлових та громадських будівель, скоротити кількість процедур та час їх

здійснення, а для часткових проектів впровадити чіткі критерії (показники енергоефективності) результатів їх реалізації.

Законом 5656 спрямували 30% збору за держреєстрацію у сфері містобудівної діяльності та 30% плати, яка стягується нотаріусами, – до спецфонду держбюджету зі спрямуванням на роботу Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва, а 70% цього збору йтиме до місцевих бюджетів за місцем надання послуг.

Законом 7307 дозволили підприємствам Укроборонпрому на період воєнного стану у спрощеному порядку без застосування конкурентних процедур та опублікування у електронній торгової системи передавати безоплатно або в оренду необхідні площі та обладнання для забезпечення потреб сил безпеки і оборони.

Законом 4225 запровадили Національне військове меморіальне кладовище як єдиний комплекс увічнення пам'яті осіб, що поклали своє життя за Україну.

Законом 7342 на період воєнного стану + 1 місяць надали Національному агентству з виявлення, розшуку та управління активами (АРМА) право на відкриття рахунків в державних депозитарних установах, придбання військових облігацій в погоджених з Урядом обсягах до 80% наявних коштів на депозитних рахунках, із поверненням облігацій або коштів від їх продажу власнику (у разі прийняття відповідного судового рішення) із спрямуванням частини доходу до держбюджету (орієнтовно до +1,5 млрд).

Постановою 7421 висловили недовіру Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини Денісовій Людмилі Леонтіївні, що має наслідком звільнення її з посади.

Законом 5864 запровадили новий святковий день в Україні – 28 липня як День Української Державності.

Законом 6070-1 поклали на Мінагрополітики затвердження вимог до сільгосптехніки та відновили відомчу реєстрацію такої техніки.

Не вистачило голосів (всього 178, але голосували одразу після виступу Президентки Словаччини і багато колег побігли

сфотографуватись із нею) сьогодні за включення до порядку денного законопроекту 7129 про можливість проведення під час воєнного стану дистанційного пленарного засідання, ініціаторами якого виступили рекордні 239 народних депутатів. Нагадаю, що цим проектом передбачається пряма трансляція такого засідання по телебаченню і радіо та на веб-сайті Ради із голосуванням депутатів шляхом підняття руки із зазначенням позиції «за», «проти» або «утримався», що фіксуватиметься Лічильною комісією із представництвом усіх фракцій. При цьому, на дистанційних засіданнях не можуть розглядатися питання внесення змін до Конституції, дострокового припинення повноважень Президента, укладення миру та пов'язаних з цим актів (https://censor.net/ua/blogs/3345106/vystup_prezydentky_slovachchyny_zviltennya_denysovoyi_z_posady_upovnovajenogo_z_prav_lyudyny_287_milyardiv). – 2022. – 31.05).

Блог на сайті «Обозреватель»

Про автора: Наталія Лісневська

Нововведення, які нічого не змінять для пацієнтів, а додадуть паперової роботи медзакладам: чи потрібні вони під час війни

За оцінкою станом на 14 травня російський агресор пошкодив 616 медзакладів, із них 101 медзаклад зруйновано вщент, крім того, були зруйновані і не працюють 375 аптечних закладів. За попередніми розрахунками, на відновлення цих лікарень потрібно 32 млрд грн.

Станом на 18 травня ВООЗ зафіксувала 226 нападів на об'єкти охорони здоров'я в Україні, внаслідок яких 75 людей загинули, 59 людей постраждали.

Міністерство охорони здоров'я України з партнерами готує план розвитку та відновлення зруйнованих медзакладів, який буде представлено за кілька місяців, повідомив заступник міністра охорони здоров'я з питань євроінтеграції Олексій Яременко.

«Ми хочемо не просто побудувати нові лікарні на місці зруйнованих. Україна має

шанс нарешті створити мережу лікарень, яка відповідає потребам і викликам сьогодення та спроможна надати населенню весь спектр якісних медичних послуг. Саме плани розвитку госпітальних округів стануть основою розвитку наших медичних закладів», – сказав він журналістам.

Яременко уточнив, що такий підхід до розробки плану відновлення медзакладів передбачає розподіл території кожної області на медичні кластери. В кожному кластері медзаклади ділитимуться на кілька рівнів: надкластерні, кластерні та загальні. Медзаклади загального рівня будуть розташовані найближче до місця проживання пацієнта, в них лікуватимуться найпоширеніші захворювання. При цьому кластерні та надкластерні лікарні надаватимуть високоспеціалізовану медичну допомогу.

Сьогодні абсолютно не час критикувати дії влади, і безумовно, всім треба згуртовано працювати не перемогу, але не ставити владі питання не можливо, особливо з огляду на необхідність потужного і швидкого відновлення зруйнованої ворогом інфраструктури, в якій медична належить до найпріоритетніших.

Отже план відновлення медзакладів по кластерному принципу. Яким би добрим і перспективним не виглядав цей підхід він вимагатиме певного переформатування, а чи на часі воно зараз і чи не досить нам переформатовувати медичну систему?

Так, 30 листопада 2016 року КМУ своєю постановою №932 (скасована постановою КМУ №1074 27.11.2019 року) визначив створення госпітальних округів та, відповідно, порядок їх створення. Постанова визначила порядок, що встановлює критерії для визначення складу та меж госпітальних округів, а також визначає механізм їх створення. А також певний тезаріус, визначивши поняття багатопрофільних лікарень інтенсивного лікування першого та другого рівня. Це нововведення внесло суттєві корективи в попередній територіальний принцип. Реалізація постанови мало що змінювала на місцях, але додавала купу паперової роботи. А основою, так би мовити центром тяжіння, госпітального округу

повинна була стати багатопрофільна лікарня інтенсивного лікування відповідного до території рівня.

Потім, відповідно до постанови КМУ від 27 листопада 2019 р. № 1074 для гарантованого забезпечення надання вторинної (спеціалізованої) та госпітального етапу екстреної медичної допомоги відповідно до потреб населення госпітального округу та суміжних госпітальних округів, поступового формування спроможної мережі надавачів медичних послуг визначаються опорні заклади охорони здоров'я.

Опорні заклади стають трохи рівніші серед рівних і трохи багатопрофільніші серед багатопрофільних. Не зважаючи на те, що опорна лікарня – це дещо нове для нас поняття. Створення мережі опорних лікарень називають медичною реформою в дії. Це медичний заклад, у якому працює найбільше лікарів, де є найбільше медичного обладнання, який працює цілодобово, і основна умова – шлях пацієнта до лікарні не має перевищувати одну годину. Ці лікарні – укладуть контракти з державою й держава фінансово їх підтримає. Доступність для пацієнтів та широкий перелік послуг – ось як обирали опорні лікарні. Доїжджати до такого закладу пацієнт має за годину, не більше.

«Ми покращили доступ до лікаря, а також умови прийому дорослих та маленьких пацієнтів стали комфортнішими, а зарплати лікарів і медсестер зросли удвічі або втричі,» – звітувала Оксана Мовчан, т.в.о. голови Національної служби здоров'я України.

На практиці – це знов додало шаленої паперової роботи, та боротьбу за місце «під сонцем» – потрапляння в омріяний перелік опорних лікарень. Чи змінило це ситуацію для пацієнтів? лікарів? Мабуть ні.

Тепер міністерство говорить про відновлення за кластерним принципом і створення мережі «кластерних» лікарень. Лишається лише уявляти скільки паперової роботи чекає на директорів медичних закладів воюючої країни (<https://news.obozrevatel.com/ukr/vojna-v-ukraine/v-ukraini-hochut-pereformatuvati-medichnu-sistemu-chi-na-chasi-tse-pid-chas-vijni.htm>). – 2022. – 29.05).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 9 (231) 2022**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Березельська Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 15.06.2022.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 3,25.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net